

№ 42 (199) 16 кастрычніка 2000 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Лес крыжоў

Таварыства "Мартыралёг Беларусі" хоча, каб на кожнай курапацкай магіле быў устаноўлены крыж

Сябры "Мартыралёг Беларусі" заклікаю грамадзкасць распачаць акцыю ўсталявання крыжоў у Курапатах. Першыя крыжы будуть укананыя ў зямлю гэтага жалобнага месца на Дзяды. Па колькасці пахаванняў крыжоў мусіць быць больш за шэсцьсот. Курапацкі лес крыжоў мусіць нагадваць людзям аб ахвярах сталінскага рэжыму, што ляжаць у тых магілах, абытых, як свае забівалі сваіх...

У Літве ёсьць гара крыжоў, што стыхіна паўстала за 100 гадоў на месцы патаемнага пахавання паўстанцаў 1863 году. Спачатку забітым інсургентам пра проста прысыпалі пясочкам — каб ня ведалі акупанты, не маглі па трупах пазнаць імёны паўстанцаў і вывезьці ў Сібір іхных сваякоў. Пасыля, з гадамі, на месцы сакрэтных пахаванняў сваякі, сябры, каханыя сталі ставіць крыжы. Вырасла гара крыжоў. 600 крыжоў, лес крыжоў у Курапатах нагадвалі б нам пра страшныя гады.

На пытаныні карэспандэнта "Нашай Ніве" адказвае сябры "Мартыралёг Беларусі", старшы навуковы супрацоўнік аддзелу археалёгіі Інстытуту гісторыі Акадэміі навук Беларусі, кандыдат гістарычных навук Мікалай Крывальчыків.

Палёт прайшоў NRМальна

12 кастрычніка адбыўся лепшы рок-кансертар, які бачыла Беларусь, — NRM прэзентавала свой новы альбом "Тры чарапахі". Нічога больш цэласнага, моцнага і цікавага па гуку Менск за апошнюю пяцігодку ня чую, і канцэрты Red Hot Chili Peppers ды Nazareth тутака ня выніятак.

Як і меркавалася, дзея была вельмі тэатралізаваная: гэта быў канцэртар-авіятур на "экалягічнай" чыстасце Возера Трох Чарапахаў", якое знаходзіцца ў Незалежнай Рэспубліцы Мрой. Перад канцэртам услякімі бязглуздымі паведамленнямі імітавалася атмасфера аэрапорту, накшталт: "Рэйс "Чамадан—Вакзал—Расей" пераносіца на невядомы час. Квіткі вяртанню не падлягаюць" ці: "У каго згубіўся сабачка, просьба звязацца ў мэдпункт аэрапорту. Спытаць доктара Шніпа".

Працяг на старонцы 11.

— Гэта вельмі старая ідэя, што Курапаты павінны быць мэмарыяльным месцам. Аднак усе пагаджаюцца з тым, што Курапаты не павінны ператварацца ў мэмарыял у савецкім разуменіі гэтага слова. Гэта месца павінна заставацца такім лесам, які ён ёсьць сёньня. Іншая рэч, што ўсе тыя мэмарыяльныя знакі, якія там узынікаюць, і курапацкі Крыж, і шыльда з надпісам, і каменная лаўка, што паставілі падчас прыезду Клінтона, крыжы абавалі дарогі, усе гэтыя сымбалі — курапацкі мэмарыял. Але павінны і самі магілы нечым пазначацца, бо пакуль толькі некаторыя з іх бачныя як западзіны ў зямлі, якія зарастаюць кустоўём і травою, а тыя магілы, якія рабаваліся вандаламі — губляюцца ў рэльефе пасыль ўсіх перакопаў і засыпак. Таму трэба згады магілы пазначыць.

Былі розныя пропановы на гэты конт — напрыклад, сыдзечкі праклассыці да кожнай магілы, але пакуль найбольш прыимальны варыянт — пазначыць іх крыжкамі, згодна з усімі традыцыямі. Крыж павінен быць заўважным, у рост чалавека. Калі крыжы будуть паставлены на ўсіх магілах, то Курапацкі лес будзе ператвораны ў лес крыжоў. Гэта вельмі істотны псыхалагічны момант, каб наведальнікі будуть сапраўдна адчуваць, што яны прыйшли на месца, дзе шмат людзей ляжыць у зямлі. Бо большасць людзей успымае гэты лес толькі па тым адзінным крыжы і сыдзечкі. Людзі не ўсведамляюць, што лес — гэта месца, дзе вялісіся расстрэлы, што гэтае месца — съятое. Яно мусіць быць

напамінам аб тым, што там адбывалася.

Мы спадзяймамся на шырокую грамадскую акцыю падтрымкі наша ініцыятывы, гэта ня проста наведванье курапацкіх магілаў, гэта будзе вельмі важная акцыя ўшанавання, калі мы будзем ставіцца на Дзяды па некалькіх магілаў у год.

— Хто мае ставіць гэтыя крыжы? Ці толькі сябры "Мартыралёг Беларусі" і "Хрысьціянскай злучнасці Курапаты"?

— Я мяркую, што ўсе зацікаўленыя людзі павінны гэтым займацца. Еёць узор такога крыжа, і калі ўлічіваць яшчэ тое, што ён павінен быць нечым прапітаны, каб даўжэй стаяў, а ўнізе абмазаны смалой, то кожны можа сам замовіць ці зрабіць такі крыж, прынесці і паставіць яго разам з усім на Дзяды ці ў які іншы памінальны дзень. Гэта будзе дабрачынным грамадzkім учынкам. Я мяркую, што акцыя ўстаноўкі крыжоў павінна ў першую чаргу быць грамадzkай, а не арганізованай намі.

Я бяру на сябе толькі функцыі каардынатора гэтых работ. Я быў бы рады, каб гэтым больш людзей змалася, быў бы рады, калі нехта далучыцца да гэтае акцыі. Я заўсёды казаў, што менш за ўсё спадзяймамся на ўлады, я нават баюся ўмішлівіцца ўладаў, бо яно ператворыцца ў фарс, як гэта заўсёды адбываецца. Любая падобная ініцыятыва павінна сышодзіць ад звычайных людзей, я нават нікога не заклікаю і не агітую, праства раблю тое, што лічу патрэбным зрабіць. Калі нават нікто не далаўшыца, я знайду магчымасць зрабіць гэтыя крыжы, знайдуцца блізкія мне людзі, якія пойдзут і паставіць гэтыя крыжы, якія паставіць сывечкі, прыбруць магілы, пачысцяць сыдзечкі і гэтак далей. Я на буду звязацца з увагу на тое, якія дзягітавацца афіцыёз. Дарэчы, мы пэрыядычна самастойна праводзім дабрачынныя акцыі па прыбрэзанні тэрыторыі і навядзеніні элемэнтарнага парадку на Курапацкіх могілках. Кожны год вызовім

перед Дзядамі па машыне съмечца. Там па-ранейшаму людзі п'юць гарэлку, палиць вогнішчы, бывае, што проста на магілах. Людзі яшчэ ўспрымаюць мэмарыялы па савецкай звычыі, праз манумэнты, праз форму, якую адпавядае іх узўленням аб мэмарыяле — асфальтаваныя сыдзечкі, стэлы з надпісамі... Калі гэтае ніяма, праства лес — людзі не разумеюць, што гэтае месца трэба шанаваць.

Магіла з крыжкам — гэта вельмі стаці і моцны сымбал, які ўспрымаецца адназначна. Я размаўляў з тымі людзімі, што п'юць гарэлку ў Курапацкім лесе, дык яны кажуць: "Я на бачу, дзе тут мэмарыял, зрабіце яго як Хатынь, тады й будзем шанаваць". Хоць гэтае месца сапраўдна ўзятае пад ахову дзяржавы ў 1993 годзе і прызнанае месцам масавага забойства людзей. Мы тады дабіліся гэтага.

Працяг на старонцы 7.

вергает клеветнические сообщения, опубликованные в еженедельниках "Наша Ніва" и "Наша Свабода" / "strongly refutes the libellous reports", и ссыльярджае, что "статьи содержат предосудительное искашение выступления посла Вика" / "the articles offer a reprehensible distortion of the presentation by Ambassador Wieck". Артыкулы, гаворыцца ў прэс-рэлізе, маюць на мэце дыскрэдытацыю дзейнасці АБСЭ "посредством компоновки фривольно выдуманных... домыслов" / "through the putting together freely invented... speculations", націраваных на "подрыв... усилий, предпринимаемых для мирного разрешения конституционных разногласий в республике" / "undermining...

the efforts... to seek the peaceful solution for the ongoing constitutional controversies in Belarus".

Гэтае напісане з маленькой літары "рэспубліке" замест ангельскага "Belarus", бадай, кажа пра мысленіе апарату АБСЭ болей за ўвесі прэс-рэліз. Ніколі чыноўнік, які перакладаў ці складаў рэліз, не напісаў бы "рэспубліка" з маленькой літары, у дачыненіі скажам, да ФРГ. А ў дачыненіі да Беларусі ён працягвае мысліць катэгорыямі мінулага: СССР або Расея — гэта краіны. А вось Беларусь або Ўдмуртыя — гэта распублікі. Савецкае назамоўе забараняла называць Беларусь "краінай" або "Рэспублікай" з вялікай літары, каб падкрэсліць яе падпарафаваны, другасны статус. Такая гіерархія, як

бачым, пануе і ў галаве чыноўніка з АБСЭ. Для начальніцтва — Belarus, для тутэйшых — "рэспубліка". А ў цэльм тон прэс-рэлізу, асабліва ягонай расейскай вэрсіі, моцна нагадвае нейкую "Советскую Правду".

Незалежная газета мае права выказваць свае вэрсіі падзеяў і інтэрпрэтаваць іх. Што да згадак пра гістарычныя паралелі, дык трэба ўлічваць, што старыша пакаленіне беларусаў на ўсё жыцьцё напалокае апошніяй нямецкай агрэсіі.

У "НН" не было падставаў не давярдзяць Радыё Рацыя і Радыё Палёнія, што паведамілі пра заявы др. Віка. Ня маєм і цяпер падставаў не давярдзяць съведчаннямі удзельнікаў канфэрэнцыі спсп. Латышонка, Голубева і Трыгубовіч, якія пацвярджаюць паведамленыя польскіх радыёстанцыяў. Карэспандэнт Радыё Палёнія Т. Саевіч ссыльярджае, што слова Г.-Г. Віка не былі перакручаныя перакладчыкам, бо ў наступным выступе менавіта пра тое, ці ён дачучуе, не было памылкі перакладу, перальтаў др. Голубеў, і др. Вік ніяк не абверг сваіх словам, адно змякчыў іх сэнс, удаўшыся ў слоўныя манэўры.

Працяг на старонцы 3.

ВЫБАРЫ ТОНУЦЬ У ПАДТАСОЎКАХ

Цэнтравыбаркам кажа пра 60-працэнтны ўдзел у галасаванні, апазыцыя называе лічбу 45%

В ГАРА ДУШЫ

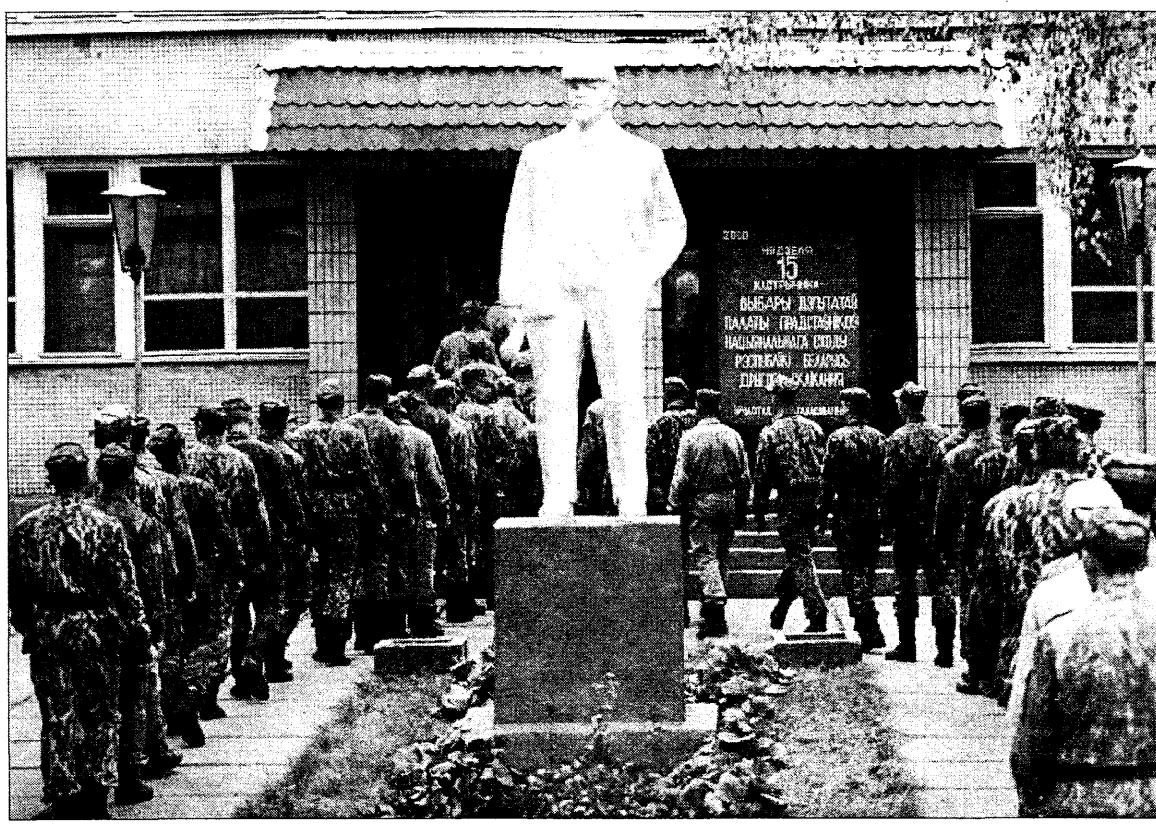
урывак з раману нобелеўскага ляўрэата Гао Сіндзяня, кітайскага дысыдэнта-эмігранта

АМАП СУПРАЦЬ «АЛМАЗУ»

пабытовае забойства ці вынік даўняга суперніцтва?

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

Выбары патанулі ў фальсифікацыях, заяўляюць у штабе байкоту

Цэнтравыбарам пасля працяглых ваганняў усё ж абвесьціў аб татальнym удзеле беларусаў у выбарах. Афіцыйныя звесткі на 23 гадзіны выглядалі наступным чынам: Берасцейская вобл. — 61%, Віцебская — 61%, Гомельская — 64%, Горадзенская — 67%, Магілёўская — 62%, Менская — 62% — апошняя лічба без уліку сталіцы, дзе на 18 гадзінаў да урнаў прыйшло 38,8% выбараў, а на 20 гадзінаў звестак не было. Напэўна, Цэнтравыбарам вагаўся, паставіць 51 ці 52%. Агулам жа выбараў паводле папярэдніх звестак адбыліся ў 96 з 110 акругаў.

Байкот адназначна быў падтры-

маны ў вялікіх гарадах. Відавочна праваліліся выбараў ў Менску, не зважаючи на то, што а 15 гадзіне ў камісіі паступіў загад ісці з урнамі "у масы". У штабе байкоту нам сказали, што да момента 109 і 111 на пр. Скарыны падгандлілі нават аўтобусы, каб завабіць людзей у кабінкі. Асноўныя мэтады фальсифікацыі ранейшыя, заявілі ў штабе байкоту на прэс-канферэнцыі ўчынілі ёні на панядзелак: заніжэнне агульнае колькасці выбараў, зьяўленне "мёртвых душаў", спекуляцыя вынікамі датэрміновага галасавання ды элемэнтарная падтасоўка.

У Быхаўскім раёне, як паведамілі ў Цэнтральнай каардынацыйнай

радзе для назірання за выбарамі, зафіксавана рэкорднае зьяўленне выбараў — 99,4%! У Столінскім раёне, зважыўшы на слабую актыўнасць выбараў, паводле каманды з цэнтра, апаратура выехала "группы забесьпячэння воевыя ўзеленія народу". Па Стапецкім раёне ездзілі нейкія людзі ды прасілі бабулюк паставіць свой подпіс у выбарчым рээстре: бюлетэнія на вочы там нікто ня бачыў.

Апазыцыя заяўляе, што реальная да урнаў прыйшло 45%, у гарадах з насельніцтвам ад 50 000 чалавек — кіруху болей за 35%. Улады съявілі перамогу сваіх кандыдатаў.

Выглядае, што і байкот удаўся, і палату прызначылі.

А.П.

**Мечыслаў Грыб:
"Мы ня верым
Цэнтравыбаркаму"**

Мечыслаў Грыб, старшыня Каардынацыйнай рады для назірання за выбарамі, так ацаніў папярэднюю вынікі галасавання:

— Фальсифікацыі значныя. Прывкладам, а 21 гадзіне абвесьцілі, што прагаласавала 52%, а ўжо праз гадзіну сталі папраўляцца, што ўсё на так.

Мы ня верым вынікам, прапанаваным Цэнтравыбарам. Ува ўсе вобласці паступілі загады мясцовым камісіям не называць лічбы выбараў, якія прагаласавалі датэрмінова. Урны зносяліся ў хаваліся без назіральника. Сябра Каардынацыйнай рады Генадзь Быкаў за руку скліпі старшыню 574-е ўчасткове камісіі, што ў Сыцяпяны, які ў нецвярдзеным стане ўкідаў у урну бюлетэні — улада робіць сваю чорную справу. У нас ужо на мэтар ад падлогі сабралася матэрыялаў пра парушэнні ў часе галасавання. На 407-м Старавіленскім участку сталіцы, дзе галасаваў Лукашэнка, урныні прагаласавала 39% выбараў — ўсё галасамі сагнаных студэнтаў. На тонкасуконным камбінаце ў Горадні людзей на 2-3 гадзіны вызвалілі ад працы і адправілі на ўчастку. На Жлобіншчыне перанеслы паліяўнічыя сезоны, збягушыся, што 540 паліяўнічых ня прыйдуць на выбары.

Афіцыйна могуць быць названы ўсялякія лічбы, што не адпавядальмуць рэчаіснасці. За пару дзён мы зъбягем усю інфармацыю ѹ паведамім аб працэсівых выніках.

Гутарыў Віктар Мухін

Чыгір не кандыдат

Машэрава перамагае Чыгіра.
Чыгір ня здолеў мабілізаваць сымпатіі сталічных выбараў і стражвае шанцы на вылучэнні ў прэзыдэнты

"НН" праводзіла аптымістичнае на выхадзе з участка ў Заходній акрузе Менску, дзе балясталіся Аляксандар Фядута, Наталія Машэрава і Міхал Чыгір. Нас цікавіла, за каго людзі аддавалі свой голос і каму яны маглі б даручыць кіраваньне дзяржаваю, калі б адначасна адбываліся прэзыдэнцкія выбараў.

Больш за 40% аптымістичных хадзяліцаў дэпутаткаю лукашэнкаўска-парламенту дачку Пятру Машэраву. За ёю ішоў Міхал Чыгір зь меней чым 30% галасоў. Далёка ад колішняга прэм'ера адставаў Аляксандар Фядута.

Што да магчымых прэтэндэнтаў на пасаду кіраўніка дзяржавы, бальшыя выбараў знаходзіцца ў стане чаканыі больш іх палова рэспандэнтаў яшчэ на вызначыліся з сваёю пазыцыяй, кожны трэці з іх будзе галасаваць абы за каго, толькі не за Лукашэнку. «Главара», як сказала адна бабулька, надалей падтрымліваючы 25% аптымістичных. За Чыгіра выказалася 11%, яшчэ менш — за іншага кандыдата ад апазыцыі. Цікава, што нават сярод сымпатыкаў Машэравай не адчувалася цвёрдага адзінства: сярод іх прыхільнікаў ППРБ было толькі 38%, а кожны дзясяткы «машэравец» галасаваў бы супраць Лукашэнкі.

За Лукашэнку прагаласавалі б нават маладыя — асабліва п'яныя ўсяя, якія «говорят толькі по-русски». Жанчына, якая «з маленства працавала ў савецкіх міністэрствах»

сказала, што раней не падтрымлівала Лукашэнкі, а цяпер галасавала ён яго: «Ен палюбіў Беларусь і народ, стаўся праудзівым прэзыдэнтам». Для прыхільнікаў Лукашэнкі ён ці «цярпім», ці «любы». «Бацька быў харошы, мо юна што дасыць», — гэта ўжо пра Машэраву.

Было ў гэтах: «За каго вы галасавалі?» — «За першага ў бюлецені, фамілія ня помню».

Жонка экс-прэм'ера Юлія Чыгір у інтэрв'ю «НН» назвала ўчораўшняе выбараў падманам. «Людзі ведаюць, што гэта падмана», — сказала яна. — Вельмі добра было б, каб яны не пайшлі на гэтыя выбарчы фаро».

— Даўк чаму Ваш муж пайшоў на яго?

НАША НІВА Думай па-беларуску!

Падпіску на 25% таныней!

«Наша Ніва» — гэта 12 старонак інфармацыі і камэнтараў пра падзеі ў Беларусі і съвеце штотыдніка, беларускі погляд на ўсе, паўнакроўную беларускую культуру, не знявецянай саветчынай, жывы голас незалежнага беларускага грамадзтва. Дык падпісваецца, калі ласка! Падпісны індэкс 63125. Падпіску на «НН» прымяюць на любай пошце, у любым шапіку «Белсаюздруку».

Падпіска на тры месяцы каштуе: для менчукоў на шапік ці краму «Белсаюздруку» — 520 рублёў,

звычайнай на пошце ці ў «Белсаюздруку» — 672 рублі.

Менчукі! Падпіска на шапік вельмі зручная: абыходзіцца таныней, чым купляць штотыднік, а забіраць можна ѿські ў панядзелак, хоць калі хочаш, нават пра змену

СКАРАЧЭНЬНЯ МІЛІЦЫИ НЯ БУДЗЕ

11 кастрычніка, падчас апаратуры ўнівернай нарады ў Горадні, міністар унутраных спраў Беларусі Ў. Навумава абверг чуткі аб скарачэнні міліцыі. Скарочыць адно частку функцыянару МУС.

ЛУКАШЕНКА ПРАДАПАМОГУ РАСЕІ

Беларусь штогод бясплатна аказвае Расеі паслугі на суму 850 млн. даляраў ЗША, заяўві ў чацвер А. Лукашэнка. Гэта сума ўлучае «базы, транзыт і іншыя паслугі», якія беларускі бок робіць Расеі. Так, 200 млн. даляраў мела б каштаваць выкарыстаныне Расеі станцыі папярэджаныя аб ракетным нападзе ў Ганцавічах, якія па важнасці, на думку Лукашэнкі, не саступае Байкануру. «Але мы гэту бугальтэршу як братнія дзяржавы не выпінаем», — заўважыў А. Лукашэнка.

П'ЕМ БОЛЬШ ЗА РАСЕЙЦАЎ

Спажываныне алькаголю ў Беларусі за мінулы год склала 11 літраў на чалавека — на гэтым паказчыку Беларусь упершыню абышла Расею. Такія звысклікі абраціроваў прэзыдэнт «Белдзяржхарчпраму» Іван Шакола. Нормальным лічыцца спажываныне 7-8 літраў. Разам з тым піва мы п'ем менш, чым расеіцы — 25 літраў супраць 30.

ТАРАСАЎ — ЮБІЛЯР

14 кастрычніка ў кінатэатры «Зымена» адбылася шматлюдная вечарына, прысьвечаная 60-гадзіўдзюю ўядомага беларускага гісторыка і пісьменьніка Кастуся Тарасава, аўтара такіх папулярных кніг, як «Памяць пра легенды» і «Пагоня на Грунвалдзе», а таксама цэлага стосу гістарычных дэзтктыўаў. Зараз юбіляр працуе намеснікам рэдактара «Нашай Свабоды».

ІНФЛЯЦЫЯ — 6,8% У МЕСЯЦ

Па выніках верасняння рост спажывецкіх цэн у Беларусі склаў 6,8%. Сёлета гэта самы высокі паказчык інфляцыі пасля прызначэння падпісчыка. За 9 месяцаў 2000 году цэны выраслі на 78,2%.

БО БЫЛА РОЗЫНА МАГЧЫМАСЦЬ

Пра Фядуту яна сказала, што гэта кандыдат ад улады, якія гэтым спосабам змагаюцца супраць Чыгіра. «Машэрава спекулюе імем бацькі, Фядута аддзягае галасы дэмакратычна настроенных выбараў».

Калі выявіцца, што фальсифікацыі быly і значымі (а кантролью, прыкладам, за скрынкамі для датэрміновага галасавання, назіральнікі ня мелі ніякага), ня выключана, што М. Чыгір у знак прэтэсту зьніме сваю кандыдатуру, калі пройдзе ў другі тур.

Адно ясна: былому прэм'еру не ўдалося мабілізаваць сымпаты ўнівернай нарады, што істотна зьніжае ягоныя шанцы стаць адзінным кандыдатам ад дэмакратычных сілаў на прэзыдэнцкіх выбараў наступнага году.

Віктар Мухін,

Анатоль Прасаловіч

сяц. Прымяюць яе амаль ва ўсіх шапіках. А каштую яна на цэлья 25% таныней!

Падпіши добрых людзей!

Дзякуючы нашаніўскай акцыі салідарнасці «Падпіши сябра» 57 нашых чытачоў, што ня мелі сродкаў, каб падпісацца на газету, атрымалі падпіску на «НН». Ды ў рэдакцыі і яшчэ засталіся грошы на падпіску.

Падчас акцыі салідарнасці выявілася, што многія установы хацелі б выпісаць для сваіх бібліятэк «Нашу Ніву», але таксама ня маюць за што. Дык давайце дапаможам ім. Даўслайце нам адрасы бібліятэк, школьнікі, турмаў, дзе ў «Нашай Ніве» маюць патрэбу. А ўсе, хоць калі хочаш, нават пра змену небагатым установам падпіску, паведамце пра сябе рэдакцыі.

Наш тэлефон (017) 213-32-32,

электронны адрес niva@user.unibel.by.

Пакажам сабе ды іншым, што незалежнае беларуское грамадзтва сапраўды існуе!

Падрыў даверу

Працяг са старонкі 1.

Сам др. Вік нарэшце ў мінулы паднізелак у інтэрвю Радыё Свабода патлумачыў, што ён праста расказваў пра існаванне такога меркавання (пра патрэбу далучэння Беларусі да Рәсей звязаць падзялі), але ён яго не падзяляе.

Запіс выступу, які, як кажа Т. Саевіч, быў зроблены арганізаторамі канфэрэнцыі, мог бы тутака многае канчаткову высьветліць.

Папраўдзе сказаць, цяпер мы найбольш чакаем яснае і недвухсэнсоўнае рэакцыі амбасады ФРГ як на выказваныі др. Віка ў Беластоку, так і на ацэнкі, якія яны выклікалі ў беларускіх мэдыйах. Такая рэакцыя важная для зразумення базавых прынцыпаў нямецкай палітыкі ў дачыненні да Беларусі. Двухсэнсоўнае стаўленне да выбарчага прадэсу і парушэння правой чалавека ў Беларусі з боку шэрагу єўрапейскіх арганізацый, у якіх голас Нямеччыны важыць багата, выклікае няманія сумненняў у Беларусі, асабліва ў кантрасце з адназначнай пазыцыяй ЗША ў гэтym пытанні. Падобныя выкозваныі др. Віка – калі яны сапраўды адлюстроўваюць ягону думку – падрываюць не толькі аўтарытэт АБСЭ, але найперш рэпутацыю Нямеччыны як гаранта дэмакратыі, стабільнасці і непарушнасці межаў у Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропе. На сёняні нам вядома толькі рэакцыя Ролянда Фройдэнштайна, дырэктара прадстаўніцтва фундацыі К. Адэнера ў Польшчы, які, паводле Т. Саевіча, называў выкозваные пра далучэнне Беларусі да Рәсей “дурніцамі” і “прыватным меркаваннем сп. Віка”.

Проблемы Беларусі – зусім не ў адсутнасці і дэфіцыце некіх дэмакратычных традыцый, інштытуцый ці пракцэдураў. Яны маюцца. Сутнасць нашага клопату – у тым, што імкненне Рәсей ўпільваў над усляжкую разумную меру на палітыку і гаспадарку Беларусі зводзіць гэтыя традыціі, інштытуцыі і пракцэдуры на нішто. Яно ператварае любыя выбары ў фарс, а інштытуцыю – у інструмент для рэалізацыі ўпільзу. З-за яго ж адбываеца дыскрэмынанцыя цэльных груп па насељніцтве і буяе брыдкая аньтыхоаднія, часта адкрыта чалавеканенавісіцкая прапаганда. Пераадолець гэтыя праблемы можна, зменшыўшы іхты ўпільзу і ўраўнаважыўшы яго іншымі ўпільвамі. Калі місія АБСЭ гэта разумее, тады яна дасягне посыпеху ў сваёй нястомнай дзеянісці. Бяз гэтага можна сफастрыгаваць толькі кръвадущую імітацыю дэмакратычнага прадэсу, якая затрашчыць па швох пры першай палітычнай адлізе. Бяз гэтага марна спадзявацца на стабільнасць у Беларусі і перадоленне наяўных супяречнасцяў. Гэта ўсё адно што спадзявацца на замірэнне Чачні ваенныхімі сродкамі.

Калі ж нехта выношае пляны ператварэння Беларусі ў чарговы «астрэвок нестабільнасці» ўнутры Рәсей, дык такім чынам ён наносіць шкоду гаспадарчым і палітычным інтарэсам найперш саміх Эўропы і Рәсей.

Нікто ў Беларусі ня ставіць пад сумнёў наяўнасці расейскіх інтарэсаў у нашай краіне. Пратест гучыць тады, калі гэтыя інтарэсы пачынаюць рэалізоўвацца шляхам прыдущыння свабоды асобных грамадзянаў і цэльных нацыянальных супольнасцяў. Што да єўрапейскіх інтарэсаў у Беларусі, дык яны, мы ўпэўненыя, спадаюць з нацыянальнымі інтарэсамі самой Беларусі.

Стабільнасць у Беларусі ня будзе дасягнута, пакуль ня будзе пакладзены край дыскрэмынанцыі беларускіх газет, якія ўлады восьвіць канчатковая загоніць у падполье, «падрываюць даверу і намаганыі АБСЭ».

Андрэй Дынко

рускамоўнага і беларускага насељніцтва краіны, абумоўленай імкненнем як найхутчай асыміляваць яго. Няўлага да гэтага пытання, а таксама мэтад чэмбэрленаўскага гандлю будзе заўжды даваць гле-бу для крытыкі. Любяя перадзелы межаў і палітыка дваістых стандартоў прыведуць да эрозіі базавых вартасцяў єўрапейскай дэмакратыі. І тады стратэгічныя выдаткі ад амаральнасці ў палітыцы напімат прававацца ўзроўнем эканамічных выгады.

Дыскусія вакол сутнасці выступу др. Віка ў Беластоку дае нагоду задумацца над вышкімі працы місіі. Яны сапраўды выклікаюць неўразуменіе, знявіру, а момантамі — шок. Неўразуменіе жывіць тую насыціранасць, з якой незалежнае беларускае грамадзтва пачынае ставіцца да місіі АБСЭ ў Беларусі. Менавіта і толькі пасля прыезду місіі сп. Віка (1998 г.) у станові дэмакратычнай апазыцыі пачаліся бясконцыя расколы, у гэты час прамы і ўскосны ціск на незалежнае беларускае грамадзтва беспакарана дасягнёў нечуваных памераў. Не было адкрыта ніводнай незалежнай тэле- або радыёстанцыі, затое сілы апазыцыі былі скаваныя шматлікімі бясплённымі “дышлётгамі”. І адначасова сталі мажлівымі немагчымыя раней рэчы кшталту неафіцыйнага прыезду міністра замежных спраў Беларусі ў Латынію ў Бэрлін. Множыліся новыя факты закрыцця беларускіх газет, школаў, суполак, таварыстваў. Былы праведзеная звышчальная перарэгістрацыя грамадзкіх арганізацый. Нарэшце ў Беларусі пачалі зынікаць людзі... Чаго не было да 1998 году. Куды ж бойей?

Беларускамоўныя, якія складаюць 37% насељніцтва краіны (эта лічба з праведзенага ўладамі перапісу), апінтуліся ў станові беспрэдзантнай дыскрэмынанцыі: пашукайце беларускамоўных на адказных пасадах у дзяржапараце, пашукайце беларускамоўных афіцэрў у сілавых структурах, пашукайце са сувечка сярод зарэгістраваных кандыдатаў у партыях! КНГ находит гэтай дыскрэмынанцыі маўчыць. Маўчанье ў дадзеных выпадку — знак згоды. Гэтае злавеснае маўчанье пераконвае ў тым, што слова Г.-Г. Віка ў Беластоку былі на проста абмоўкаю ці памылкай перакладчыка, яшчэ больш, чым пацверджаныі з вуснаў др. Голубева і др. Лятышонка.

Апроч маўчаніні, ёсьць і рашэнне даслаць на выбары тэхнічных націяральникаў з наўгядзяйнымі задачамі, відавочна падказанае КНГ, якая не магла не разумець, што госьці з Эўропы будуць пададзеныя беларускаму насељніцтву як паўнапраўныя націяральники. Рашины даслаць іх абрэгтоўвалася «недастатковым праграсам» у справе ўсталяваныння клімату даверу. Праграс, мабыць, заключаецца ў тым, што ўлады дазваляюць нават недзяржаўным газэтам друкаваць праграмы беспартыйных кандыдатаў толькі тады, калі яны ня ўтрымліваюць крытыкі ўлады, а з 23 дэмантрацыяў 8 кастрычніка дазваляюць 8, і тыя ў экзатычных месцах кшталту стадыёнаў і лесапаркі. Абсурд! — скажаце вы. Абсурд! — кажуць ЗША. Праграс! — пераконвае КНГ. У Беларусі ў 2000 годзе змрачней і страшней, чым было ў 1998-м. Калі ўвесе той змрок і страх, якія пануюць у Беларусі 2000 году, — праграс, тады сапраўды дзве няшчасныя беларускія газеты, якія ўлады восьвіць канчатковая загоніць у падполье, «падрываюць даверу і намаганыі АБСЭ».

Стабільнасць у Беларусі ня будзе дасягнута, пакуль ня будзе пакладзены край дыскрэмынанцыі беларускіх газет, якія ўлады восьвіць канчатковая загоніць у падполье, «падрываюць даверу і намаганыі АБСЭ».

Моладэз паліці запрашэнны на выбары перад шэсццем 14 кастрычніка.

Паход за байкот

Прыхільнікі апазыцыі выйшлі на праспект Скарбыны, не зважаючы на забарону ўладаў

14 кастрычніка прыхільнікі байкоту выбараў дзманстравалі на цэнтральных вуліцах Менску ад Акадэміі Навук да плошчы перад Операі, дзе адбыліся мітынг і тэатралізаваны паказ. Пляц быў запоўнены, хоць увогуле людзей было меней, чым на нядзяўнім “Маршы Свабоды-3”.

Насуперак каварным прадлісаньням чынавенства, дзманстранты пайшлі не на Бангалаор, а на Траецкую гару. Вылучыліся анархісты. Яны зьявіліся зь сцягамі транспарантаў, вырабленымі з прасыцін і абрусу.

Па прыбыцці да канцавога пункту ўзделынікамі паходу была паказаная традыцыйная батлеечная сцэнка “Цар Ірад” у сучасным апрацаванні, дзе галоўным героям выச

тупіў адзіны ўладальнік неабмежаваных паўнамоцтваў у нашай краіне. Пятнаццаць хвілін над натоўпам не змаўкнулі съмех.

Удалая “інтэрпрэтацыя” цяпрашнікі дыктатара выглядала на трэх галавах больш эфектыўнай за прамовы і заклікі. Траба не любіць або ненавідзець Лукашэнку, а разглядаць яго як героя коміксу, які міжвольна весяліць натоўп. Гэта значыць, не як героя нацыянальнай трагедыі, якога-небудзі Нэрона ці Калігулу, а як гэтага недалёкага вясковага пустабрэха, які нічога, апрач рогату, у людзей выклікаль не можа. Падумалася, што гэтую сцэнку ніколі б не паказалі на БТ, дзе так часта паказваюць апазыцыйных прамоўцаў з перавернутым камэнтаром. Бо тады -- пры любых камэнтарах -- зарагатала б уся краіна.

Віктар Мухін

Лісты ў рэдакцыю

“ЧЭСНЫЯ” ВЫБАРЫ

Езуцкай аксіёма пра мету і сродкі яе дасягненія становіцца асабліва актуальнай напярэдадні выбараў. Здагадлівы кандыдат Марозаў наладзіў сустрэчу са сваймі патэнцыйнымі выбаршчыкамі — студэнтамі юрфаку і факультetu міжнародных адносін БДУ — праста ў інтэрнаце. Агучваць свою праграму сп. Марозаў палічыў, відаць, справай няўдзячнай, таму адразу перайшоў да галоўнага. Маўлі, давайце мяняцца: вы мне — свой голас, я вам — квіточак на канцэрт “Ляпісу”. Першымі на прапанову адгукнуліся першакурснікі. Да выбараў яны ўсё адно не дараслі (гэтага сп. Марозаў & компану не прадугледзелі), а на халаву і “Ляпісу” — музыкі. Потым па бясплатных білецкі пачынгнуліся і старышыя, апраўдаючыся перад больш сувядомымі сібрамі тым, што выбары яны прайгнаруюць. Не прадаецца, відаць, голас будучага праўніка ці дыпломата з паўтысячыя. Але, прайду кожучы, каб сп. Марозаў тая самая сродкі патраціў не на квіткі, а на рамонт вадарэваду, ён быў 16 кастрычніка прачнўся дэпутатам палаты прадстаўнікай.

Кася М., Менск

ХОЧАШ ПЕРАСЯЛІЦА — ГАЛАСУЙ

Хачу звярнуць вашую ўвагу на чарговыя парушэнніе выбарчых правоў нашых грамадзян, у прыватнасці, такай залежнай ад дзяржавы іх часткі, як студэнцтва. Мне здаецца, гэта не адзінкавы выпадак — тое ж можа адбывацца ў іншых ВНУ. Так, у студэнцкім інтэрнаце БДУ № 3 праводзіцца адмысловая агітацыя за выбараў. Увогуле адносіны да нашага брата спэцыфічныя (маю на ўвазе гістарычны факультэт БДУ), бо калі іншыя факультэты сельці ў адносна нармальнай памяшканіі, нас адпраўляюць у будынак, які знаходзіцца ў аварыйным стане. Тое ж адбываецца і з месцамі навучання. Усе сродкі БДУ ідуць на пабудову рэктарату, рамонт фізфаку ды іншых будынкаў, банкеты, а мы вучымся ў найстарэйшым памяшканні ўніверситету (з 1921 г.). І вось начальніцтва, выкарыстоўваючы бездапаможнасць студэнтаў і цяжкія ўмовы пражывання, абяцае, быцца, пераселіць сяло студзеня ў самы лепшыя на дадзены момант інтэрнат — але пры ўмове ўсеагульнага і аваражковага наведаньня выбараў (добра, што яшчэ ня кажуць, за каго галасаваць).

Вось такім чынам у нас паважаюцца чалавечыя права. Дарэчы, як маймі сібрами супрацьстаяць гэтаму ціску ўладаў?

С.С., Менск

Рэпрэсіі супраць актыўістаў

За раздаванне ўлётак з заклікам да байкоту, агітацію за ўздел у акцыях апазыцыі або наўкі на зімовыя нарады, якія змагаюцца за мінулы тыдзень, быў затрыманы: у Салігорску — Анатоль Лобан, Валянцін Баранаў, у Лідзе — Станіслаў Суднік, Аляксей Судак, Віктар Аўгусцін, Павал Ашанка, у Берасці — Рыгор Варвашэвіч, Уладзімер Вялічкін, Васіль Андрасюк, Сяргей Грыні, Віктар Апалаічук, у Віцебску — Аляксей Прохар, Уладзімер Патоцкі, Юры Мельнікав, Сяргей Шапіра, Аляксандар Прахарэнка, Марат Волкаў, Сяргей Сыміроў, Андрэй Сайчанка, Сяргей Доўгі, Сяргей Васенка, Яніс Чучман, Сяргей Гродзі, у Горадні — Мікалай Іваныч, у Зымяціці ды Андрэй Вакульчыкі, у Маладэчне — Тадэвуш Шусыцкі, у Гомелі — Васіль Палякоў, у Магілёве — Уладзімер Калішэвіч, Сяргей Гіркін, Андрэй Качуровіч, у Баранавічах — Міхал Барысевіч, у Рагачове — мечнікі Уладзімер Лабковіч і Сяргей Альфер, якія прыняхджалі на сустрэчу з выбарцамі, у Менску — Зымяціці Касцяпраў, Аляксей Кавалец, Сяргей Шынкевіч, Валеры Шчэрбін, Галіна Скурлатовіч, Марыя Сініцына, Жанна Холусева, Андрэй Сінікоў, Уладзімер Кішкура, Лявон Садоўскі, а гэтаксама — Галіна Юріна, Зося Чаропка, Аляксандар Карыз

Кухня сэрбской рэвалюцыі

Тэхналёгій мэханізм сэрбской рэвалюцыі ў інтэрв'ю "Gazecie Wyborgce" тлумачыца Браніслаў Кавацкі, лідэр рэгіянальной партыі Кааліцыя Шумадзі, што ўваходзіць у склад хайрусу Дэмакратычнай Апазыцыі Сэрбі.

— Сэрбская апазыцыя некалькі разоў спрабавала скінуць Слабадана Мілошавіча. Чаму менавіта цяпер вам гэта ўдалося?

— Мы зрабілі высновы з папярэдніх паразаў і былі добра падрыхтаваны. Пасля таго як у ліпені Мілошавіч абвесьціў, што выбары адбудуцца 24 верасня, кожны крок апазыцыі быў дакладна прадуманы. Гэта было без немагчымым без дапамогі ЗША. Маюцца на ўзвесе не толькі гроши, але й парады Амерыканцы дапамаглі нам распрацаваць стратэгію, навучылі, як рэагаваць на дзеяніні праціўнікаў, падрыхтавалі па некалькі чалавек з кожнай партыі (Дэмакратычнай Апазыцыі Сэрбі — ДАС — уключае 18 груповак), якія павінны быў наглядаць за ходам выбараў. Пасля гэтых людзі вучылі іншых. У кожнай акруговай камісіі быў наш чалавек, дзякуючы чаму мы зайлім цывільных доказы, што Мілошавіч сфальшаваў ўзвесі. Мы атрымалі абсталаванне і праграмнае забесьпячэнне для апрацоўкі вынікаў, і мы быў ў стане даць вынікі выбараў раней, чым Федэральная Выбарчая Камісія. Мы стварылі таксама систэму патаемнага аблімену інфармацыі аб ходзе выбараў кампаніі, тымі звесткамі, якія не рабіліся набыткам цыркай грамадзкасці. Мы атрымлівалі інфармацыю ад дзеячоў з партыі Мілошавіча, якія прадчувалі паразу.

Дзякуючы дапамозе Захаду, і найперш ЗША, мы правялі вельмі прафесійную кампанію. Канечніе, нічога не бывае проста так. Калі не набліжаліся прэзыдэнцкія выбары ў Штатах, то амерыканцы не праўлялі б такой актыўнасці. Падзень-

не Мілошавіча павялічвае шанцы на чарговую перамогу дэмакратаў.

— Якім чынам было вырашана, што кандыдатам у прэзыдэнты будзе Войслай Каштуніца?

— У сярэдзіне жніўня ў Чарнагорыі, у мясцовасці Святых Стэфан адбылося тайнае спатканье 18 лідераў партыяў,

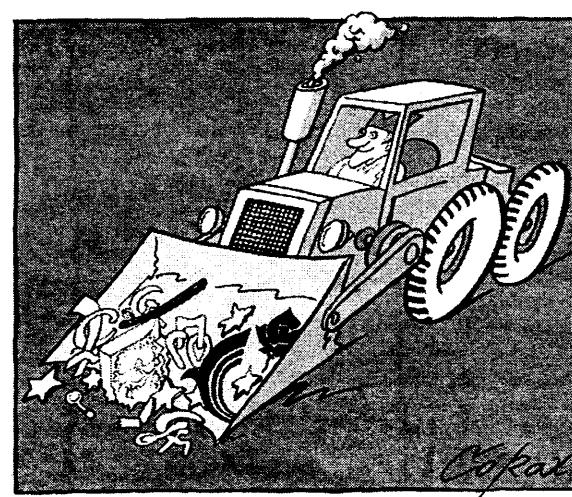
што ўваходзіць у склад ДАС. Мы разумелі, што павінны выставіць адзінага кандыдата, і замовілі дэталёвае даследаванне грамадзкай думкі Па парадзе амэрыканцаў мы выбралі асобу, чыя кандыдатура выклікала найменш негатыўных рэакцыяў у аптыках.

— Лідэры ўсіх партыяў галасавалі за кандыдатуру Каштуніцы?

— Не. Пяцёра з партыяў сацыял-дэмакратычнай пльні, у тым ліку і я, быў супрапач. Нам не пададалася схільнасць Каштуніцы да нацыяналізму. У гэтым дачыненні ягоная рытагорыка вельмі падобная да мовы Мілошавіча, што, відавочна, дапамагло яму адолець Слобу. Але мы ведалі, што павінны падпрадавацца раשэнню большасці, бо інакш не было б размовы пра перамогу ДАС.

— Велімір Іліч, мэр гораду Чачак, жыхары якога штурмавалі ў часы Скушичыну ў Бялградзе, кажа, што пра плян уязыцца ўлады ведаў толькі ён і яшчэ чатыры чалавекі.

— Падрыхтоўка ішла прынамсі пару месяцаў. Эканамісты з групы G17Plus распрацавалі дакладны

план эканамічных рэформаў. Слабадан Вучэціч, былы судзўдзя канстытуцыйнага суду, кіраваў аддзелам падрыхтоўкі новай Канстытуцыі. Разам з ім працаваў былы міністар юстыцы Чарнагорыі Драган Шоц і Мішка Вукавіч, дарадца прэзыдэнта Чарнагорыі Міла Джуканавіча. Мы ведалі, што недастатковая выйграць выбары, а трэба яшчэ і абараніць перамогу.

— Апазыцыя была гатовая да ўязыцца ўлады ўжо ў чацвер?

— Так. Атака на парламэнт была сыгнalam да заняцця асобных установаў. Нэбoша Човік павінен быў заняць тэлебачаныне РТС і чым хутчэй пачаць апазыцыйную вяшчанчыну. Марка Корач з Сацыял-Дэмакратычнага Саюзу займаў тэлебачанчыне і галоўную сядзібу мэдия-канцэрну "Палітыка". Драганюб Мілонавіч, колішні лідэр Дэмакратычнай партыі, заняў тэлебачанчыну "Пальма". Ужо ўноч з чацвяртага на пятніцу мы цалкам кантроліравалі рух самалётаў, мытні, памежнікаў. Ішлі перамовы з начальнікам Генэральнага Штабу і прэм'ерам Сэрбі. У пятніцу ранкам Мілан Дзінік з G17Plus заняў сядзібу "Бебанку", які займаўся ўсімі фінанса-

вымі апэрацыямі Мілошавіча і ягонаі сям'і. У нас быў інфармацыя, што Слоба хоча вывезьці з краіны тое, што не паспелі размысляці за мяжой раней. Гэта ім не ўдалося. Самі скажыце, ці пра такі плян уязыцца ўлады могло ведаць толькі пяць чалавек?

— Паліція ведала, што апазыцыя рыхтует такія шырокамаштабныя акцыі?

— Не патрабуйце ад мяне даўтых тлумачынняў. Усё — пытанье гандлю. На баку апазыцыі ўжо даўно быў кіраўнік спэцыяльнага службай Еўіца Станішыч і былы начальнік Генэральнага Штабу Момчыла Пэрышыч, якія мелі вялікі ўплывы на органы бясыпекі. Акрамя таго, шмат хто з функцыянёрамі сяродня ўзяў на Сацыялістычнай партыі Сэрбі таксама перадаваў нам інфармацыю. Баючыся страйці пасаду альбо з чыстай сымпатыі з намі супрацоўнічалі некалькі дырэктароў буйных прадпрыемстваў, прызначаных Мілошавічам. Гэта ім значыць, што мы быў ў поўнай бяспечы. Перад самымі выбарамі Зоран Дзінідзьич перадаў нам інфармацыю, што палі-

цыя зъбіраецца арыштаваць усіх лідэраў апазыцыі. Дзінідзьич выклікаў нас у Бялград, каб мы быў разам. У ноч пасля атрымання гэтай інфармацыі нехта адкрыціў мне шрубы ў коле аўтамабіля. І калі я выехаў на аўтостраду, кола адвалилася. На пачасце, я ехаў на надта хутка. Я вырышыў, што ў дзень выбараў застануся ў хаце.

— Што было цалкам нечаканым у рэвалюцыі?

— Усеагульны страйк і кампанія грамадзянскага непадпрадавання. Да апошняй хвіліны мы не быў ўпэўнены, што людзі нас падтрымавуць.

— Што цяпер павінна зрабіць апазыцыя?

— Пераадолець крызыса, перш за ўсё ў сэрбскім парламэнце, для таго каб мецьмагчымасць ажыццяўвіць сваю праграму. Як найхутчай трэба правесыці датэрміновыя выбары ў Сэрбі. Рэальную ўладу і гроши мае не фэдэральны ўрад, а ўлады рэспублікі. Без уплыву на ўрад Сэрбі наша перамога будзе пад пастаяннай пагрозай.

Падрыхтаваў Язапат Змысла

Кожнаму свая вайна

Аляксей Знаткевіч

дам белых расістай. У адказ радэзійцы бамбавалі тэя базы, а прэзыдэнт Замбі Кенэт Каунда што раз выступаў па мясцовай тэлевізіі ды заклікаў народ "яшчэ цясыней аб'яднанца, каб даць рапучы адпор агрэсарам."

Ці то ангельская мова замбійска-га прэзыдэнта была незразумелая для югаслаўскага вуха, ці то Драшкавіч як наядта палепшыў свае веды з часу іспыту, але пасля першай такої прамовы ён вырашыў, што Замбі абвесьціла вайну Паўднёвой Радзізі. Ён неадкладна перадаў гэтую сэнсацию ў Бялград, ТАНЮГ, звычайная давярацца сваім карэспандэнтам, тэрмінова распаўсюдзіла на вайне.

Сярод кліентаў ТАНЮГу была і брытанская агенцыя Reuters. У брытанцаў быў свой карэспандэнт у Лусакы, але яны падумалі, што югаслаўы, позніна, атрымалі навіну па дыпламатычных каналах - у Югаславіі быў вельмі добрыя адносіны з Замбіяй.

Таму Reuters неадкладна перадала сваім кліентам вестку аб новай вайне на спасылкай на ТАНЮГ.

На бяду, сярод кліентаў Reuters быў і ўрад Паўднёвой Радзізі. Даведаўшыся, што іхнай краіне абвешчана вайна, радэзійцы пачалі съязгіваць войскі да мяжы з Замбіяй. Замбійскія дыпламаты ўсё ж такі здолелі растлумачыць, што ніхто нікому вайны не абвяшччуе, і ў апошні момант канфлікт быў прыদушаны ў зародку. Югаслаўскага амбасадара ў Лусакы выклікалі ў міністэрства замежных справаў, дзе яго, ледзь на плачучы, вінавацілі ў правакацыі. Праз нейкі месяц Драшкавіч зволіўся з ТАНЮГу.

Распавеўшы гэту гісторыю дырэктар прыватнай югаслаўскай агенцыі навін "Бэта" Радамір Дзікліч, які бажыўся, што кожнае слова ў ёй прайдзе. Дык вось, тая патэнцыйная вайна лезла мінё ў галаву, калі я бачыў лічбы ахвотных прагаласаваць, што публікаўся са спасылкай на іхнія сацыялістычныя цэнтры напярэдадні ўчораціх выбараў. Розынца ў лічбах паміж рознымі аптыканнямі сягала 25% - раждзіўна, якую навукай ня вытлумачыць. Што паробіш, вайна ў кожнага

загадзя завучаную фразу You broke my concentration! (Вы парушылі мою канцэнтрацыю!) ды выйсці з пакою. Астатнія сабры камісіі запэўнілі небарука, які палес з пытаннямі, што "гэты журналіст мае вельмі далікатную натуру, але ж Вы самі бачылі, як ён добра шпарыць па-ангельску". Драшкавіч пасыпахаў да мэдіяўнасці са сваімі калегамі. Ён запытаўся на такой самай чыстай ангельскай: "А Вы свае артыкулы друкуюце на машыніцы ці пішаце?" Тут Драшкавічу нічога не заставалася, як толькі абурана выпаліць загадзя завучаную фразу You broke my concentration!

Прычынай гэтага быў падыход пад

Калыска выбуху

Калубар — гэта невялікае места, якое нагадвае хутчай паселішча вінаробаў, чым шахцёрскі горад, а тамтэйшы краівід напамінае пра часы Аўстра-Вугоршчыны, настолькі там чыста і акуратна. Гэт здабычаўцы буры вугал — адзінэ з падрыхтоўкі Калубар атчила войска і паліцыя. На другі дзень страйку да шахцёраў прыехалі Каштуніца. У ноч з панядзелка на аўторак у Калубары звязаўся генерал Нэбoша Палукавіч, начальнік Генштабу Югаслаўскага Войска, адзін з бліжэйшых супольнікаў Мілошавіча. Ён не пагражай, не кричэў, паводзіў сябе ветліва, ды ўсё пераконваў спыніць страйк, абіцаючы нейкія гроши. Гарнікі не здаваліся. У сераду паліцыя і войска атрымалі загад аб пацыфікацыі капальні, і з ранку да шахты пачалі зьяжджацца машыны з радыёстанцыі, што імем апазыцыі бяруць радыёпадаўкі.

Гарнікі страйковалі да пачатку пазамінлага тыдня, да патрабавання прызначанай на 1 кастрычніка. Некалькі гарнікоў на апошніх выбарах увайшлі ў склад гардзікай рады Лазарэўца — места, дзе жыве большасць працоўнікоў капальні, і гэта дало гарнікам хоць нейкую сваю ўладу. Падчас угадавання ў нядзелю акцыі

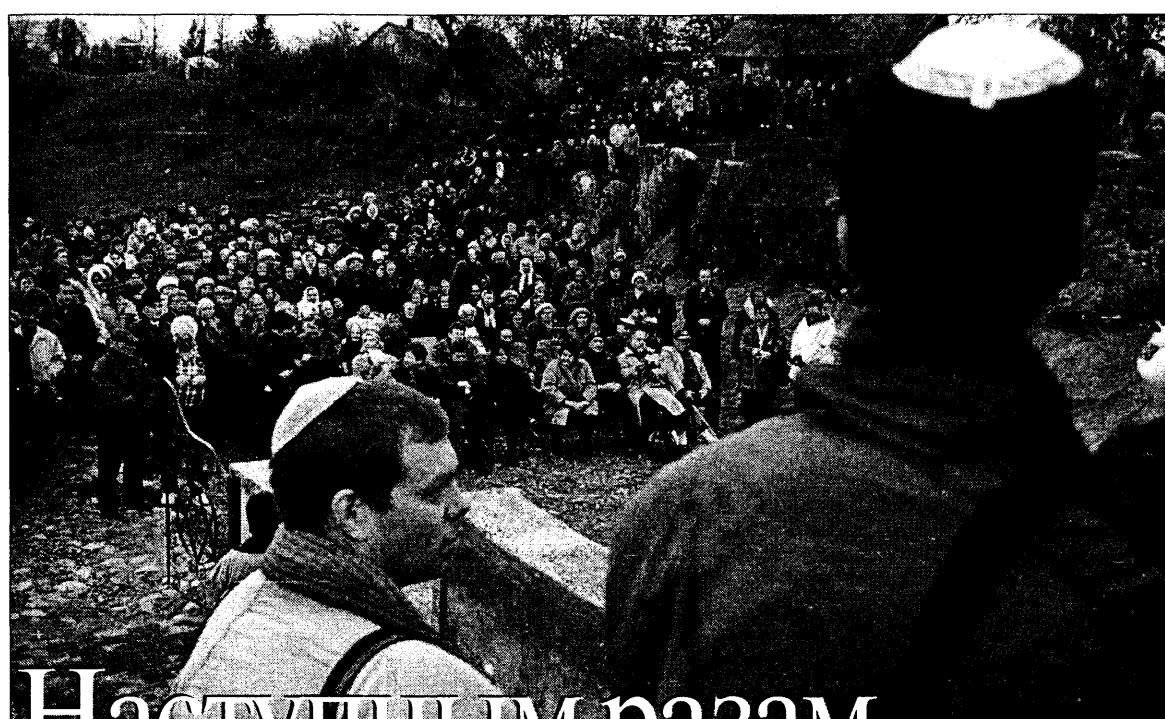
пратэсту ўсе быў абураныя нахабствам Мілошавіча. Спачатку толькі некалькі чалавек спынілі працу і пабеглі ў іншыя аддзелы агітаваць, а праз пяць хвілін стаяла ўжо ўся

км кв., і цяжка было трываць яе пад кантролем усю. Паліція паспрабавала прывезьці адмысловы аўтобусамі косаўскіх уцекачоў, каб з іхнай дапамогай наладзіць вытворчасць, але апазыцыя заблікавала ўсе дарогі, і ўвечар паліція падзяліла астудзіцца, а вайскоўцы вярнуліся ў казармы. Пачалося ўсеагульнае братанье, падзялікі паліцыі і войску. Гэта была генэральная рабяцьціца перад чацвяртага вайсковай атакай на парламэнт. Апазыцыя пераканалася, што паліція пазыбіла боем з натоўпам. Асабліва варта адзначыць жыхароў места Чачак, якія разблікавалі Калубар і вайну ў авангардзе маршу на Бялград.

Гарнікі страйковалі да пачатку пазамінлага тыдня, да патрабавання прызначанай на 1 кастрычніка. Некалькі гарнікоў на апошніх выбарах увайшлі ў склад гардзікай рады Лазарэўца — места, дзе жыве большасць працоўнікоў капальні, і гэта дало гарнікам хоць нейкую сваю ўладу. Падчас угадавання ў нядзелю акцыі

трымаць яе пад кантролем ўсю. Паліція паспрабавала прывезьці адмысловы аўтобусамі косаўскіх уцекачоў, каб з іхнай дапамогай наладзіць вытворчасць, але апазыцыя заблікавала ўсе дарогі, і ўвечар паліція падзяліла астудзіцца, а вайскоўцы вярнуліся ў казармы. Пачалося ўсеагульнае братанье, падзялікі паліція пазыбіла боем з натоўпам. Асабліва варта адзначыць жыхароў места Чачак, якія разблікавалі Калубар і вайну ў авангардзе маршу на Бялград.

Я.З.

Наступным разам - у Ерусаліме

І паустане сцяна, кшталту Берлінскай, і падзеліць Святы горад на дэвзе паловы: юдзейскую і мусульманскую, палестынскую і габрэйскую...

...Артадаксальны юдзей вінаваць Дзяржаву Ізраіль у праліцці габрэйскай крыві і заклікаюць спыняць ваяенныя дзеяньні і перадаць палестынцам Усходні Ерусалім. Прыхільнікі палестынцаў у Францыі паліць сынагогі. У Амерыцы праходзяць бясконыя акцыі пратэсту, Жырыноўскі заклікае расейскую Думу змагацца з сіянізмам, а расіданым па ўсім сьвеце габрэям застаецца глядзець тэленавіны і чакаць тэлефанаваньня свялякоў, сяброў, замеўмых з Ізраілем. Гэта таксама выпрабаванье — ведаць, што недзе далёка, дзе ты ніколі ня быў (але дзе заўсёды чакаюць свае!),

іншыя людзі абараняюць тваю краіну. Гэтыя людзі зусім не падобныя да "іышкайт" — габрэйства, рэшткі якога засталіся ў Беларусі. Такое адчуванье, што съвет ня можа дараўаць габрэям магчымасці абараніцца, хоць за пяцьдзесяці два гады існаваньня дзяржавы Ізраіль можна было зразумець, што ЯК РАНЕЙ больш ужо ніколі ня будзе. І нават прадчуванье новай хвалі антысемітизму зараз ужо не спараджае такога сполаху — ад безабароннісці — як раней. Тому што Ерусаліму аддаўаць нельга.

Невядома, што стаўся б з габрэйскім народам за дэвзе тысячи год бадзяйні па съвеце, калі б ня памяць пра сонца і пяскі Палестыны, калі б ня прага вярнуцца туды, якія ўвасобіліся ў відомым: "Наступным разам — у Ерусаліме". Наступным

разам — у "Заходнім Ерусаліме"? А зь якой нагоды?

Старэнская бабуля з Гомеля, Бабруйску ці Менску, унук якой пайшоў ТАМ у войска, зарас паміре ад хваліваньня, але ёщё роўная скажа — аддаць Ерусалім. І студэнтка беларускага ўніверситету, якая даўно прайшла ўсе ступені асыміляцыі, таксама на скажа так, бо недзе на мяже падсьвядомасці ўе я адбілася НАЗАУСЕДЫ: "Няхай адсокне мая рука, калі я забуду цябе, Ерушалам!" — пачутае ў дзяцінстве ад дзеда ці прадзеда, калі толькі ты засталіся жыць пасыпія Галакосту.

Дэвзе тысячи год габроў шукали Радзіму, дэвзе тысячи год можна было толькі марыць аб габрэйскім патрытызыме. Невядома, да чаго дамовіца Барак з Арафатам, але без Ерусаліму было бы невыносна, як... як бяз Вільні, калі вы разумеете, пра што гэта я...

Ганна Штэйнман

Нас труцяць

У прыгожай абортцы ў Беларусь трапляе атрутнае мяса з Польшчы. Бізнесоўцы зарабляюць на людзкім здароўі, кантралёры бяруць хабар, а прости народ трапляе ў шпіталі. Барацьбу з хэўрай гандляроў сапсутымі кілбасамі ды кумпякамі вядзе польская вэтэрынарка Ядвіга Макаль.

Большасць мясных прадуктаў мае малы тэрмін захоўвання. І няхай вас ня ўводзяць у зман надпісы на упакоўкі, што гэты прысмак можна спажыць нават праз трэх месяцы. Можна, вядома, але пры ўмове, што ён не пачаты. Такі выраб, напіханы шкоднымі для здароўя хімічнымі кансэрвантамі, павінен быць пазадзелены доступу паветра. Як толькі вы распыняеце абалонку, згладнелыя бактэрыі ўмэнт атакуюць яе зъмесціва.

У крамах запікаўлены, каб прадаць як найбольш мясных вырабаў, а таму дабоць пра тое, каб яны выглядзялі съвежымі: абінаюць шэрыя краі надрэзаў, хаваюць на дно лядоўні пачатыя кавалкі. Але як так пад канец дні застаюць кіляграми непрададзенага мяса, якое ўжо нельга есці. Што зь ім далей аddyваецца? Аказваецца, сапсанавыя кілбасы знаходзяць сваіх пакупнікоў. Натуральна, набываюць іх розныя фірмы, якія перапрацоўваюць неядомае мяса на корм для звязаўціў ці на ўгненіне. Аднак апрача іх такія "тавары" купляюць раскіданыя па ўсёй Польшчы невялічкія разыніцы. Гэтакая "съравіна", зъмяшаная са съвежым мясам, паціху трапляе ў польскія крамы і нават на экспарт у Беларусь.

Гэта відавочнае санітарнае злачынства, і спрыяе ѹму неабачлівасць польскіх уладаў, якія без правакерак выдаюць дазволы на экспарт за ўсходнія межы. Вялікі прыбыток з гэтага бізнесу маюць калумпаваныя чыноўнікі, вэтэрынары ды рознага кшталту кантралёры. Ядвіга Макаль, лекар-вэтэрынар з 25-гадовым досьведам, натрапіла на сълед мясной афэры. Прапоучыя калія Беластоку, яна ня раз сутыкалася з такім разыніцамі. У адной з іх нават працавалі прапоучыя.

Спі. Макаль адмовілася, калі пабачыла, што ваду для мыціць тушаў бралі з бруднае студні. Два гады тому пані Макаль паехала ў Чанстахову, да сваёй сястры Эвы Рудліцкай. Эва Рудліцка — інвалідка III групы. У 1998 годзе яе ўзялі на працу Казімежу Мазур, уладальнік разыніцы "AnKaPol" у Камяніцы Польской. Ня трэба думаць, што сп. Мазур вельмі клапаціцца пра лес інвалідаў. Ён патросту хацеў атрымаць ільготы з дапамогаю Дзяржжайнага фонду разблігатыць непадавартасных асбобаў. А дамогшыся свайго, адразу ж звольніў Эву Рудліцку. Вось яе назіраны:

Гаспадар разыніцы загадвае здымка абалонку з сапсанаванай вяндлінай ды іншых мясных вырабаў, што прывозяць з крамаў.

"Съравіну" дадаюць у съвежае мясо, якое пойдзе на кілбасы, што трапляць на паліцы польскіх ці замежных, найчасцей — беларускіх крамаў. Кроў захоўваюць у брудных, не прызначаных для гэтай мэты бляшанках. У аўталядоўні (г.зв. вагоне) перавозяць і новае мясо, і сапсанавае. Летам у лядоўні стаіць невыносны смурод. Сыцены і лямпы ў разыніцы чорныя ад бруду. Па падлозе гойсаюць вялізарныя пасуцкі. Людзі працуяць у нечалавечых умовах. У працоўным памішканні няма ні вонкнай, ні нармальнага ацяплення. Зімой мокраз вонратка прымярзает да съценіў. Рукі даводзіцца мыць съцюдзённай вадою, бо гаспадару разыніцы шкада грошай на яе падаўрэу. Людзі працуяць на змор: 3-4 месяцы адны, потым іх замяняюць іншыя. Працаўаць даводзіцца па 10-12 гадзін без трывалага заробку, а таксама начамі і ў нядзелю.

Выраблены ў такіх умовах кілбаскі разыходзяцца па крамах у ваколіцах Чанстаховы. Цэнтар пілгримак зрабіўся ўжо цэнтрам масавых атручэнняў: толькі ў першым квартале гэтага году там адбыліся чатыры масавыя атручэнні прадуктамі харчаваньня. У шпіталі паклалі калія 400 асобаў. Пакарадлі за тое кухарак, а бізнес Казімежа Мазура квітнее.

Пані Ядвіга пачала збіраць факты пра самавольства гаспадароў невялікіх разыніцаў па ўсёй Польшчы. У сваім лісце да генеральнага пракурора Польшчы пані Ядвіга падала прыклады разыніцаў з Падляскага ваяводзтва, дзе скажуці б'юць у выпадковых будынках (закінутых хлявах, напрыйклад), якія звычайна патрабуюць капітальнага рамонту. Пра захаванье санітарных нормаў няма нават гаворкі, бо вэтэ-

Расейскія матызы

Адам Глёбус

ШТО РАБІЦЬ З ТРУПАМ?

XIX стагодзінка прайшло ў расейскай культуры пад пытальнікам, пастаўленым пасылью скazu "што рабіць". "Што рабіць?" — пытается Чарнышэўскі ў сваім рамане "Што рабіць?". Герой Ганчарова лайдак Абломаў таксама шукаў адказу на невыгрышнае для расейца пытанье. Хоць яшчэ ў школе ўсіх без вынятку вучаньці атказаў знаходзіцца ў пытанні. Трэба рабіць. Працаўаць трэба, рабіць работу. Але для расейца гэта не адказ. У іх усіх работа робіцца "на шчупакова казаньне". Калі не шчупак, дык залатая рыбка пераробіць усю чыстыту работу. Нават Уладзімер Ульянаў (Ленін), які вучыўся на выдатна, напісаў кніжку з назоўнем "Што рабіць". А ў XX стагодзінка расейцы знайшли сабе работу, і назва той работе — вайна. Яны так і кажуць з тэлеекранаў: "У Чачні нашы салдаты робіцца сваю работу". І яны там нарабілі, і ня толькі там... Яны нарабілі і пад час расейско-японскай, і на першай імперыяльствай, і на савецко-фінскай, і ў другую сусветную... Яны — расейскія мужыкі — "рабілі сваю работу", і ў выніку ўзімка асноўнае пытанье не расейскай інтэлігенцыі XX стагодзінка: "Што рабіць з трупам?". І не рытарычнае гэта пытанье, не абстрактнае, яно актуальнае, сакральнае, рэальнае. Уся Расея засыленая трупамі, і не нябожчыкамі, што адышлі з лепшыя свет паводле звычайніх законў прыроды. Расея засылана трупамі ахвяраў. Ахвяры войнаў, ахвяры канцэнтрацыйных лягероў, ахвяры белага, чырвонага й зялёнага тэрору засылаюць Расею. Расейцы забілі свайго цара і праз 80 гадоў не змаглі яго нават пахаваць падлюдку. А ў цэнтры расейскай сталіцы, на Краснай плошчы ў Маскве ляжыць труп таго самага Леніна (Уладзімера Ульянава), які нібыта ведаў, што рабіць. А расейцы зноў ня могуць знайсці адказ. А ён да банаўніцтва прости: труп треба закапаць. Нябожчыкі неабходна хаваць, а не трываць у лядоўнях па 10 гадоў. І першага, каго трэба пакласці ў зямлю, гэта Ленін.

ЧЭХАУ

Гумар і сарказм Антона Чэхава падштурхнулі мяне да пытання: а ці ня чэх Антон Паўлавіч? І сапраўдны, Чэхай бліжэйшы да Чапэка з Гашакам, чым да Буніна з Талстым. І каб Чэхай напісаў раман, гэта быў бы хутчэй "Бравы салдат Швайк", чым "Вайна і мір". І калі нехта напіша зноў, што А.П. Чэхай — вялікі расейскі пісьменнік, яне паверу. Чэхай — выключны пісьменнік, зурапейскі пісьменнік, сапраўдны

рынар зазвычай прыходзіць пазней ды аглядае ўжо гатовыя туши, хоць паводле закону павінен прысутнічаць на працягу ўсёго працэсу. Вэтэрынар дбае пра колькасць, а не пра якасць тушаў. Пры штодзённым зарэзе ў 100 штук ён атрымлівае на рукі па 500 злотых. Забіваюць канвэрам, не трываюць чатырох-хвілінага тэрміну скрываўлення туши (мяса, якое недастаткова скрываўлілася, будзе хутка ды вялікія гроши). Ну а нам, пакупнікам, застаецца толькі быць пільнымі. Ня варта набываць мяса ды вяндліну невядомага паходжання. Модна перапрацаваная ды змолатая кілбаса таксама не павінна выклікаць даверу. Здароўе дараўжайце. Памятайце, што і ў шыкоўным супэрмарке ў прыгожай абортцы вы можаце набыць некваліфікаваныя людзі.

Мясарні без праблемаў здабываюць дазволы на экспарт прадукцыі цераз усёдніню мяжу, бо ў краіны Эўропе звязуць такое мяса нікто ня пусціц, а ў Польшчы купляць ня скоча. Вось і трапляе яно ў менскія крамы "Прадукты" і ў камароўскія яткі. Таму пані Ядвіга я даслала ліст у беластоцкі "Часопіс", дзе напісала, што "шмат год прарабіла ў Падляскім ваяводзтве, добра ве-

апавядальнік, як і Чапэк з Гашакам. Чэхай нармальны, а не вялікі. А нармальнасць — тое асноўнае, чаго не ставала Расеі ні ў XIX, ні ў XX стагодзінках.

КРАДУЦЬ

Існуе показка, што нібыта расейскі цар спытаў у Салтыкова-Шчадрына, як адным словам абмоляваць усю Расею. "Крадуць!" — адказаў сатырык. Падобнае апісвае Іван Бунін у сваіх дзёйніках: "Быў на млыне. Размова з Андрэем Сіманавым. Зь ягоных слоў, уся наша вёска злодзея на злодзея!" Каб жа толькі вёска крала. А крадуць у Расеі і ў горадзе, і ў Маскоўскім крамі.

ЗЯЛЁНКА

У расейскіх салдатаў на чачнскай вайне ёсьць выраж "пайшла зялёнка", тож бо зазелянелі горныя лісы, і не відаць, як змяніяюць дыслакацыю ісламскія баевікі. Супраць гэтага выражу выступіў рэжысэр маскоўскага тэатру "На Таганцы" Любімаў. Ён раскаваў пра цудоўную пару году — вясну, пра пастычнасць часу, калі на галінках распускаюцца пупышкі і ўзімікаюць першыя пышчотныя пялісткі лісточкай. "А тут, б-дз, зялёнка пайшла! Якая зялёнка? Хіба та можна? Нейкі жах!" — абуроўся тэатральны генэрал Сапраўдны жах. Паводле звестак ангельцаў, у Ічкерыі на кожнага ічке-рыца прыпадае фэдэральны вайсковец. Неразумная працпорцыя, калі слова *розум* можна стасаваць да вайнонай ситуацыі. Але называць вайною тое, што дзеесцца на Каўказе, я не могу. Там ідзе бойка, паганая звалка ў п'янім чадзе й наркавычным дурмане. "Работалі на гранатах, а потым нажамі ўзубамі", — так распавядае мадады фэдэрала пра лісыні, у зялёнкі, бой. Хіба гэта вайна, калі людзі грызуць людзей? Для мене ў каўкаскіх падзеях ёсьць адна драматычная акалічнасць: я не могу стаць ні на адзін з бакуў канфлікту. Я не прымаю барбарства, у якім жылі й жывуць чацэнцы, з рабамі, з публічнымі расстрэламі, з рэлігійнымі фанатызмамі. Я не разумею фэдэралаў, якія вырашылі за ўсякую цену выраўці перамогу на Каўказе. Я не ўспрымаю патасу культурнага генэрала Любімава, які не разумее, што выраж "зялёнка п

Попіс жыхарства: людзі і мовы

Праведзены ад 16 да 23 лютага 1999 г. попіс жыхарства краіны — першы па аднаўленыні дзяржаве незалежнасці. Дагэтуль у Беларусі афіцыйна падлічвалі колькасць жыхарства восем разоў: у 1897 (у часе перапісу насельніцтва Расейскай Імперыі), 1926 і 1937 (у межах тагачаснае куртатае БССР), 1939, 1959, 1970, 1979, 1989 гадох. Паводле звестак леташняга перапісу, сталае насельніцтва краіны складалі 10 мільёна 45 тысяч чалавек. З гэтае колькасці 6 мільёну 961 тысячу чалавек (69%) жылі ў 104 гарадах і 108 мястэчках, а рэшта, 3 мільёны 84 тысячи чалавек (31%), — у 23459 вёсках. У Менску жыве 1680 тысяч чалавек; гараду, дзе колькасць людзей перавышае 100 тысяч — 15.

Сярод эўрапейскіх дзяржав 10-мільёнае насельніцтва маюць Бэльгія, Вугоршчына, Грэцыя, Партугалія, Чэхія і пакуль яшчэ існая Югаславія. Але даводзіца засвядчыць сумнае: Беларусь ужо не належыць да краін з 10-мільёным насельніцтвам. Паводле стану на 1 верасьня на ейнай тэрыторыі стала пражывалі толькі 9 мільёна 999,6 тысяч чалавек. Гэта звязана з меншай колькасцю народжаных у параўнанні з памерлымі. Так, калі за студзень-жнівень у краіне нарадзілася 62666, дык памерла — 90430 чалавек. Да таго ж асабліва сумны абрэз у сельскай мясцовасці, дзе колькасць памерлых цяпер перавышае колькасць народжаных больш як у 2,5 раза.

У параўнанні з першым паваенним перапісам 1959 году колькасць насельніцтва Беларусі да 1999 году павялічылася на 25% (на Магілёўшчыне — на 3%, Берасцейшчыне — 26%, а ў Менску — у 3,3 раза). Аднак тэмпы ўзросту паступова зьніжаюцца ад пачатку 1970-х. Між 1989 і 1999 гадамі насельніцтва Беларусі паменела на 107 тысяч (1%). Ад 1993 году адбываецца дэпапуляцыя — больш людзей памірае, чымся нараджаеца. Часткова гэта кампенсуюцца міграцыяй у Беларусь з неспакойных краёў, г. зв. "гарачых пунктаў". Прыкладам, сёлета ў краіну прыехала 7,8 тысяч чалавек, столькі ж, колькі эмігравала, але выміранне карэнных жыхароў краю ў замяшчэнні іх чужынцамі наўрад ці можна вітаць і цешыцца з гэтага.

Паводле шчыльнасці насельніцтва на першым месцы сталіца — 6565 чалавек на кіляметар квадратны. Далей ідуць абласныя цэнтры: Берасць (5968 чал.), Віцебск (4410 чал.), Гомель (4152 чал.), Магілёў (3601 чал.). Вальней за ўсіх дыхае Горадня, дзе значная доля прыватнага сэктору і старых камяніц у гістарычным цэнтры дае магчымасць разъмеркаваць 3175 чалавек на кв.км. Сярэдняя шчыльнасць насељніцтва Рэспублікі — 48 чалавек на кв.км (найменшая на Віцебшчыне — 34 чалавекі, найбольшая на Горадзеншчыне — 47 чалавек).

У Беларусі на люты 1999 году жылі прастаўнікі 134 нацыянальнасцю, якія вызначалі сваё пашоджанье на падставе самасвядомасці. Нацыянальнасць дзяцей вызначалася бацькамі. Бальшынню 10-мільённага насельніцтва складалі беларусы (8 млн. 159,1 тыс.), расейцы (1 млн. 141,7 тыс.), палякі (395,7 тыс.) і Украінцы (237 тыс.) і жыды (27,8 тыс.). Па адным чалавеку жылі ў Беларусі прастаўнікі агулаў, арчынцаў, грузінскіх жыхоў, квандынцаў, керэкаў, крымчакоў, нагайбакаў, рутульцаў, тазаў і чулымцаў — нароўдаў, амаль намі ня знаных. Што ж зъмянілася ў палітыры нацыяналь-

насьцяў нашае бацькаўшчыны за апошнія гады? Беларусаў за апошнія дзесяцігодзідзе стала болей на 3,2%. Гэтак сталася ўпершыню за паваенны час, калі штогод адсотак карэннага народу зъмяншаўся: у 1959 годзе — 81,1%, 1970 — 81%, 1979 — 79,4%, 1989 — 77,9%. Гэткі абрэз вымалёўваецца цалкам па краіне. У розных рэгіёнах доля беларусаў адносна іншых народоў істотна зросла. На Берасцейшчыне беларусаў цяпер 85% (1959 — 85,9%, 1970 — 86,1%, 1979 — 84,6%, 1989 — 82,8%). Як відаць, на паўднёвым заходзе адбывалася то павелічэнне, то памяншэнне ліку людзей, якія вызначаліся беларускай нацыянальнасцю съведамасцю. У тым самым часе, калі расейцаў у гэтай вобласці ў 1959 годзе было 7,5%, дык у 1989 — 10,1%, а цяпер —

Берасцейшчына (было 6, а засталася 1 тысяча з гакам). Менш за ўсё было ѹ ёсьць жыдоў на Горадзеншчыне — у 1959 годзе іх налічвалася 3,8 тысяч, а ў 1999 годзе ѹсяго 900 чалавек. Зрэшты, на гэтак шмат і беларусаў на паўночным заходзе краіны. Прынамсі, паводле перапісу юхе доля карэннага насельніцтва за сорак гадоў і вырасла з 60,1% у 1959 годзе да 62,3% у 1999, але дагэтуль яшчэ там застаецца шмат пашпартна-касыёльных палякаў — 24,8% супраць 30,9% у 1959 годзе. Цікава зацеміць, што на Горадзеншчыне найбольшы практент беларусаў — 65,1% — назіраўся ў 1970 годзе, але паступова стаў зъмяншацца на карысць расейцаў, палякаў і ўкраінцаў.

Пабольшала ў краіне й цыган. Дзіўна, але ў 1959 годзе паводле

цэс беларускага нацыянальнага адраджэння, разам з якім стала адраджанца культуры іншых народаў, што здаўна жывуць у нашым краі. На мове свае нацыянальнасці ў Беларусі, аднак, не зважаючы на высокі ровен нацыянальнасці съведамасці, гавораць дома толькі 45%, ці 4,5 мільёна жыхароў Рэспублікі. Гэткі малы адсотак абумоўлены перадусім значна долей асоб беларускага нацыянальнасці, якія забылі сваю мову і аддаюць перавагу ў камунікаванні іншай, найчасціцай расейскай.

Па-беларуску ў лютым 1999 году гаварылі 3683 тысяча чалавек, або 37% ад усіх перапісаных, з іх 3373 (92%) — беларусы. Але сярод беларусаў, як бачым, толькі 41% паслугуеца дома, на працы, на вуліцы роднаю мову. Расейскаю мову

якнэрэу" ня гэтак і шмат беларускага мовы — на гэта паказваюць звесткі з найбольш "апазыцыйнага" места краіны (гл. вышэй). Беларускамоўнаю, як і сто, і тысячу гадоў таму, застаецца вёска. Калі ад усяго насельніцтва краіны роднаю назвалі беларускую мову 73,7% людзей, дык у местах — 66,9%, а ў вёсках — 89,2%. Што да гутарковая мовы, дык тутака становішча з мовамі яшчэ канцраснайшое. Пры 36,7% беларускамоўных у цэлым па краіне — сярод месцычай іх 19,8%, а сярод сялян — 74,7%. Паўпрацэнтна ад усіх грамадзян гавораць не паводле беларускай і не па-расейску.

Часцей за расейскую выкарыстоўваюць беларускую мову ў дачыненіях палякаў (57,6%, у местах — 34,6%, у вёсках — 84,9%), што яшчэ раз паківярджае меркаваныне пра беларуское паходжанне бальшыні палякаў, якія толькі паводле веравызнання гатовыя далучыць сябе да суседняга народу. Але гэта ж статыстыка съведчыць, што, прыкладам, на Магілёўшчыне толькі 46,6% палякаў-вяскоўцаў гавораць па-беларуску пры 53,1% расейскимоўных — значна, там асыміляцыя адбываецца на толькі хутчэй, але й на двух роўнях: не пасып'шы адчуць сябе беларусамі, пашпартныя палякі пераходзяць на расейскай рэйкі. Але й за тэнденцыю гэтых вынятак ня можа ўважацца, бо ідзеца толькі пра 400 палякаў-вяскоўцаў Магілёўшчыны з 2,8 тысяч прадстаўнікоў гэтай нацыянальнасці ў найбольш савецка-расейской вобласці Беларусі. Пісціна, хайды ўязначана, колькасць пашпартных расейцаў, якія называюць роднаю ю мовою штодзённыя зносін беларускую, гаворыць пра перацяканье нядаўна асыміляваных беларусаў назад, у сваё спрадвечнае нацыянальнае асяродзьдзе. Ад 70% да 90% жыдоў гэтаксама гавораць па-расейску, часцей паслугуеца беларускаю ўкраінцы. Апошнія вынікі як з блізіні гэтых моў, гэтак і з меркаваныя салідарнасці зь беларусамі, хоць гэта, напэўна, адзінкавыя выпадкі.

Тое, што ў часе апошняга попісу жыхарства краіны было пастаўлены на толькі пытаныне пра родную мову, але й пра мову камунікацыі, дазваляе інакш паглядзець на этнокультурнае становішча ў Беларусі. Глыбейшы аналіз матар'ялаў гэтага нацыянальнага сацыялігічнага даследавання можа быць карысны на толькі ў працы культурніцкага кірунку, але і ў палітычнай работе.

Павелічэнне долі беларусаў у агульнай колькасці насельніцтва краіны, даволі значная лічба беларускамоўных — гэта ѹсяго толькі статыстыка. Насамрэч ўсё нашмат складаней: і беларуская самасвядомасць пры нізкай палітычнай культуре й арыентаванасці мноства людзей на Расею, і кастрюбаватая беларуская мова месцычай, і транслянка вяскоўцаў — ўсё гэта не падставы для суцяшэння. Тому зірнем на вынікі леташняга перапісу і зь іншага, несуцяшальнага боку, — ці будзе стратэгічныя для будучыні нацыі ѹ дзяржавы нацыянальныя й мовныя працэнты не ніжэйшыя ад цяперашніх, залежыць на толькі ад часу, але й ад нас самых.

Для публікацыі выкарыстаны вынікі перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусі 1999 году з афіцыйнага выдання Міністэрства статыстыкі і аналізу "Населеніе Республікі Беларусь" (Менск, 2000).

Віктар Мухін

афіцыйнае статыстыкі ў нас іх амаль не было, але летасць налічылі амаль 10 тысяч чалавек, гэтукі сама ў Беларусі жыве татар — блізка па 0,1% ад усіх насельніцтва. Літоўцаў стала менш — з 8,4 тысяч сорак гадоў таму да 6,4 цяпер. Паболела ж асоб іншых нацыянальнасці, апрача традыцыйных, — цяпер гэткіх з намі жыве 50 з гакам тысяч, амаль гэтукі сама, колькі літоўцаў, татар, цыган і жыдоў разам узятых, хоць кожны рэгіён мае свае адметнасці. Цыган больш за ўсё на Гомельшчыне, зафіксаваныя на вузелічанскіх паселішчах на месцы пакінутых прытарноўбильскіх вёсак. Татар жа ў літоўцаў найболей — адпаведна 2,2 і 3 тысячи — на Горадзеншчыне: гэта цалкам зразумела, бо менавіта гэты рэгіён стаіць на першым месцы паводле тых, хто вызнае беларускую мову замест беларускай выбірае сабе на пятара мільёна беларусаў бойей. Гэта лічба роўная колькасці жыхароў Менску.

Расейская мова выйграе ў беларуское коштам места, а найперш колькасць амаль судзілна расейкамоўных менчукоў. У Менску родна ўзынаюць беларускую мову 61,9% жыхароў сталіцы, і толькі 12,9% месцычай гавораць па-беларуску дома. Яшчэ раздзей пачауш родную мову ў краме і ў транспарце. А вось калі адкінуць Менск і паглядзець на адпаведныя пашынкі на Меншчыне, дык менавіта гэты рэгіён стаіць на першым месцы паводле тых, хто вызнае беларускую мову роднаю (83,6%) і гаворыць на ёй (58,5%). Наступная паводле свае беларусасці Горадзеншчына: тамака 72,6% людзей абрали роднаю беларускую мову і 53,6% назвалі яе гутарковай. У іншых рэгіёнах у сярэднім 70-75% людзей назвалі роднаю беларускую мову. Паводле колькасці насыбітава мовы ідуць аднай: Берасцейшчына (39%), Гомельшчына (34,5%), Віцебшчына (31,7%) і Магілёўшчына (30,3%). На радзіме першага прэзідэнта па-беларуску гаворыць удвая менш людзей, чым на бацькаўшчыне першага прэм'ера незалежнае Беларус.

Памыляючыя тэмы, хто мяркуе, нібы па-беларуску гавораць адно актыўнасць дэмакратычных партый ды жыхары глухіх вёсак. Статыстыка съведчыць, што сярод "апазыцы-

24 траўня 1863 г. непадалёк ад Ружанай, ля вёскі Ласасіна, што на ўскрайку Ружанскай пушчы, адбылася жорсткая сутычка расейскіх карнікаў з аддзелам паўстанцаў, якімі камандаваў пружанскі шляхціц Уладзімер Шчасны. У аддзеле на той час знаходзіўся і паплечнік Кастуся Каліноўскага Валеры Урублеўскі. Паўстанцы панеслы цяжкія страты, 40 чалавек загінулі ў тым бai. Урублеўскі, праўда, з часткою атраду вырываўся з акруження.

Мяццовыя жыхары пахавалі палеглых на месцы боя ў брацкай магіле, паставілі крыж. Ішлі гады, крыж сатлеў, але сяляне з наўкоўальных вёсак памяталі і пра бой, і пра загінульных. Як мяццове паданьне. Праз 70 гадоў польская ўлады паставілі на месцы пахавання сыцілі помнічак: невялікі абліск з паліраванага чорнага граніту з выбитым надпісам: "Prochom 40 powstańców polskich poległych w 1863 r. w walkach z przejęźdzką. Mieszkańcy powiatu".

Побач з гэтым месцам жылі польскія асаднікі, былыя легіянёры Пілсудзкага. Жылі бедна, зямлю тут неурядлівая, пясок. Яны і даглядалі магілу.

У 1939 годзе Чырвоная Армія вызваліла заходніх беларусаў ад польскага панавання, а заадно і ад

Двойчы расстраляны

*Адноўлены помнік паўстанцам
Шчаснага*

польскіх помнікаў. Абліск у гонар наўкоўных паўстанцаў зьнік, асаднікі ў адну марозную зімовую ноч вывезлі пад Архангельск, дактароў, настаўнікаў, ксяндзоў — у Сібір. Потым прыйшлі немцы, за імі, у 1944 годзе, так званыя "другія Саветы". Адыходзілі ў наўбыт людзі, але калектывная памяць жыла. У 1989 годзе, калі ўжо адчуваўся слабенікі подых свабоды, а "імперыя зла" дажывала свае апошнія гады, успомнілі мяццовыя людзі і пра гэтае сціплае надмагільле. Ужо дзейнічаў БНФ, утварылася ТВМ, ачунялі мяццовыя краязнаўцы і проста сумленныя людзі. Настаўнік з Клепачоў, суседній з Ласасінам вёскі,

Адшуканы абліск. Зълева
направа: М.Пянка, Я.Заяц. 1989 г.

ЮР.МАЛЫШЕВСКИ

Новы помнік, пабудаваны сёлета.

Мікалай Пянка два дні шукаў у лесе месца пахавання паўстанцаў. Дапамог яму селянін з Ласасіна Якуб Заяц. Знайшлі і брацкую магілу, і абліск, трохі пабіты, зарослы травою і мохам. Да гэтай справы долучыліся энтузіясты з Ружанаў (Аляксандар Пракапеня і Юры Малышэўскі) і з Пружанаў (Генадзь

Сарока, Восіп Машкала, І.Здановіч), грамадзкае аб'яднанье "Спадчына", фронтаўская суполка. Знайшліся і фундатары: Пружанская ПМК і радыёзавод дапамаглі матэрыялам, транспартам. На працягу тýдня помнік аднавілі, правілі ўрачыстае адкрыццё. Ды ня доўга цешыліся.

Справа ў тым, што паслья вайны на месцы былога паселішча асаднікаў быў створаны палігон, і магіла паўстанцаў апынулася на яго тэрыторыі. І ў 1998 годзе нашыя гераічныя авіятары, спэцыялісты па збіванні паветраных шароў, расстралялі помнік з верталёта. Хоць ні памерам, ні формай ён асалотил не нагадваў самалёт ці танк, муляжы якіх былі расстаўлены па палігоне.

Трачэ нараджэніне помніка адбылося сёлета, ініцыятыву, сродкамі і працаю ўсё тых жа пружанскіх энтузіястаў. У наядзюлю 8-га кастрычніка адбылося адкрыццё. Помнік асьвяцілі ружанскі ксёндз Януш і бацошка з вёскі Варанілавічы айцец Уладзімер. Была моладзь з Ружанаў, Пружанаў, наўкоўальных вёсак. Былі прамовы і ўспаміны. Бел-чырвона-белыя сцягі на фоне маладога сасоньніку. Цéплы восеньскі дзень. Прыгожа і ўрачыста.

Уладзімер Крукоўскі

Лес крыжоў

Працяг са старонкі 1.

— Ці ня могуць першыя крыжы быць паставлены да Дзядоў?

— Мы не хацелі б, каб гэтая акцыя адбывалася стыхійна, каб кожны калі хадзеў, тады і ўкопваў крыж, бо ня ўсе могуць ведаць, дзе гэтыя магілы. Калі мы працавалі над эксгумаций, мы зрабілі падрабязныя пляні, дзе знаходзіцца кожная западзіна. Хацелася б, каб акцыя адбывалася ў пэўныя дні — у памінальныя дні — на Дзяды і на Радуніцу, тады гэта набывае пэўны палітычны сакральны сэнс.

— Улічваючы, як праста вырабіць і паставіць крыж, ці патрэбная вам нейкая грашовая дапамога?

— Мы не чакаем нікіх фундацыяў, але, вядома, сродкі патрэбныя — на выраб, на транспартаванне. Мы самі збярэм гроши. Мы ўжо сабралі пэўную суму, калі будзе трэба, яшчэ збярэм. Зацікаўленыя ў матэрыяльнай падтрымкы нашае акцыі няхай звязаныя па майм працоўным тэлефоне (017) 284-13-22.

— Вы займаецца дасьледаваннем Курапаткага мэмарыялу з канца 80-х гадоў. Чаму ідзе паставіць там крыжы прыўядзіць толькі зараз?

— Раней не было вялікай патрэбы акцівісціцаў увагу на Курапатах. Думалася, што з ціагам часу саспенсія нейкія ідзе із ініцыятывы па ўшанаваньні гэтага месца. Але так здарылася, што з кожным годам усё менш і менш увагі аддавалася гэтым тэмам. Людзі паціху забывалі на Курапатах. Больш за тое, ужо было некалькі спробаў пераглядзець Курапаткую справу з адпаведнай мэтай. Дзеля палітычнае кан'юнктуры — скіліць грамадзкасць да думкі, што там вялікі расстрэлы фашисты ў гэтым далей. Гэта ўсё мусіла падтрымаваць значэнне Курапатай у сэйдомасці людзей. Там ёсьць патрэба актыўісціцаў намаганы ў гэтым кірунку. Курапаты — гэта напамін пра ахвяры, пра рэпресіі, гэта самае страшнае, што можа здарыцца ў грамадзстве. І гэта надзвычай актуальна і ў наш час. Мне падаецца, што менавіта праз такія дзеянні трэба падтрымліваць памяць грамадства агэты падзел.

— Колькі крыжоў вы плянуете паставіць на Курапатах на гэтыя Дзяды?

Гутарыў Андрус Белавокі

— Колькі атрымаеца зрабіць. Я думаю, нямнога, калі іх трох будзе, то й добра. Мы не імкнемся адразу нарабіць сотні крыжоў, гэта ня мае сэнсу.

— Ці можа звычайні чалавек, я, ён, яна, самастойна зрабіць ці замовіць крыж паводле эсکізу і прынёсці яго на Дзяды?

— Вядома, калі ласка, мы такую дапамогу прымем з задавальненнем.

— Які ўдзел у гэтыя акцыі "Мартыралёг Беларусі" і "Хрысьціянскай злучнасці Курапаты"?

— Калі ў 1988 годзе пачаў стварацца "Мартыралёг Беларусі", у яго ўвайшла ўся тагачасная беларуская нацыянальная эліта. Потым яны разышліся па іншых арганізацыях і партыйках, але нікто з сябе не склаў да авабязкі ўдзелу ў "Мартыралёгу Беларусі". Іншыя реч, што з прычыны бісконцкіх перарэгістрацый "Мартыралёг Беларусі" юрыдычна спыніў існаванье. Мы існуем незалежна ад таго, што адбываецца ў арганізацыяна-фармальнай сферы. Што рабілі, тое й робім — інфарматычна звязаныя падзяліміся.

— Учынілі яны, як праста вырабіць і паставіць крыж, ці патрэбная вам нейкая грашовая дапамога?

— Мы не чакаем нікіх фундацыяў, але, вядома, сродкі патрэбныя — на выраб, на транспортаванне. Мы самі збярэм гроши. Мы ўжо сабралі пэўную суму, калі будзе трэба, яшчэ збярэм. Зацікаўленыя ў матэрыяльнай падтрымкы нашае акцыі няхай звязаныя па майм працоўным тэлефоне (017) 284-13-22.

— Вы займаецца дасьледаваннем Курапаткага мэмарыялу з канца 80-х гадоў. Чаму ідзе паставіць там крыжы прыўядзіць толькі зараз?

— Раней не было вялікай патрэбы акцівісціцаў увагу на Курапатах. Думалася, што з ціагам часу саспенсія нейкія ідзе із ініцыятывы па ўшанаваньні гэтага месца. Але так здарылася, што з кожным годам усё менш і менш увагі аддавалася гэтым тэмам. Людзі паціху забывалі на Курапатах. Больш за тое, ужо было некалькі спробаў пераглядзець Курапаткую справу з адпаведнай мэтай. Дзеля палітычнае кан'юнктуры — скіліць грамадзкасць да думкі, што там вялікі расстрэлы фашисты ў гэтым далей. Гэта ўсё мусіла падтрымаваць значэнне Курапатай у сэйдомасці людзей. Там ёсьць патрэба актыўісціцаў намаганы ў гэтым кірунку. Курапаты — гэта напамін пра ахвяры, пра рэпресіі, гэта самае страшнае, што можа здарыцца ў грамадзстве. І гэта надзвычай актуальна і ў наш час. Мне падаецца, што менавіта праз такія дзеянні трэба падтрымліваць памяць грамадства агэты падзел.

— Колькі крыжоў вы плянуете паставіць на Курапатах на гэтыя Дзяды?

Гутарыў Андрус Белавокі

— Паводле папярэдніх падлікаў, у Курапатах знаходзіцца больш яшчэсць западзін, і іх можна лічыць магільнымі западзінамі. Але магілаў было яшчэ больш, бо частка была звязаныя дарогамі, лесапасадкамі, газаправодамі... Гэта рэальна, бо гэта будзе рабіцца кожны год, бо гэта будзе падтрымана, які самі будзе падтрымана — то мы самі будзем гэта рабіць. Згоду ўгоды.

— Драўляны крыж — реч нетрэбвалая, вандалы могуць лёгка яго зьнішчыць.

— Мы ведаём, што гэта можа здарыцца, я толькі спадзяюся, што на крыж рука не падымецца. Сымбаль крыжа ўсё ж устрыймівае людзей ад гвалту. Я нават спадзяюся, што гэта дапаможа абараніць магілы ад вандалаў.

— Колькі крыжоў звязаныя ў Курапатах на гэтыя Дзяды?

Запомнім гэту восьень

Вінцэс Мудроў

Штогоду, калі жаўцеюць ясень, калі яшчэ цёплы, але па-весенску рэзкі вечэр з Дзівіны шугае пад ногі каліянную лістоту і сонца паволі пакідае бестурботную Панну, у Палацку ладзіцца свята Скаринайвікі.

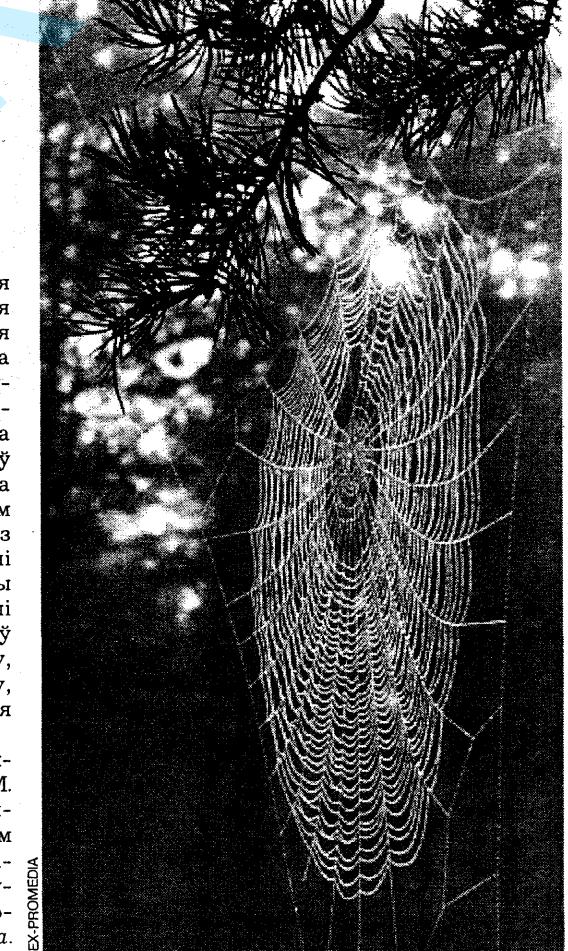
Там, у цэнтры старажытнага, але безнадзеінага правінцыйнага места, пад помнікам Першадрукар, фатальны лёс намаляваў калісць сваё зачараўнане.

І кожнага году, на Скаринава святы, прыезджая члены Саюзу пісьменнікаў і іх мяццовыя браты становіліся па пэрыметры кола, займаючы сакрамэнтальныя 40 градусаў акружнасці, і прамаўлялі адны і тыя ж напышлівія, а таму напишчыры слова. А ў цэнтры кола, сярод нешматлікага людзкога збою, тырчала — як гэта бачна на "архіўных" фотаздымках — і мая галаўа. У патылцу мне звязаныя дыхаўнікі збяднелі ўбок, як маладзён валокася сълемад, і жонка, якая часам таксама завітвала са мною на святы, потым доўга ўздыхала і задавала щычылівіе і, як той маладзён, назолаля пытанье: чаму я не жыву як усе нармальная людзь? "Ты бачыў, каб хто з беларускіх пісёдзяў лез у палітыку?" — пыталася жонка, — ты паглядзі на іх. Ды гэта простираеся на сярэднім языку.

— ...Я пыталася са сябе звярнуцца, але я не міг, якім чынам, пытаваць сябе, чаму я не жыву як усе нармальная людзь? "Ты бачыў, каб хто з беларускіх пісёдзяў лез у палітыку?" — пыталася жонка, — ты паглядзі на іх. Ды гэта простираеся на сярэднім языку.

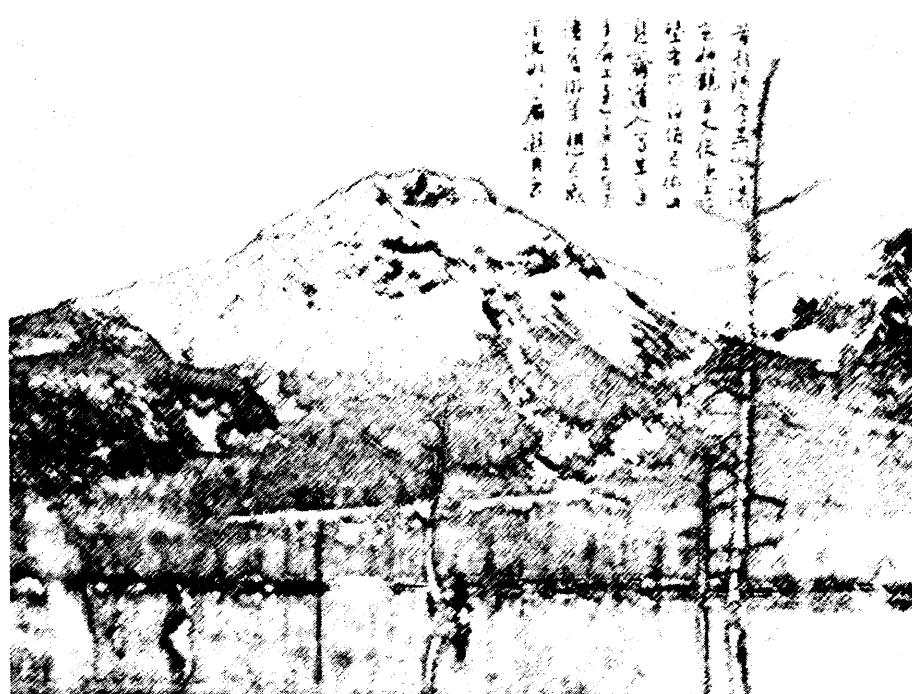
— ...Я пыталася звярнуцца, але я не міг, якім чынам, пытаваць сябе, чаму я не жыву як усе нармальная людзь? "Ты бачыў, каб хто з беларускіх пісёдзяў лез у палітыку?" — пыталася жонка, — ты паглядзі на іх. Ды гэта простираеся на сярэднім языку.

— ...Я пыталася звярнуцца, але я не міг, якім чынам, пытаваць сябе, чаму я не жыву як усе нармальная людзь? "Ты бачыў, каб хто з беларускіх пісёдзяў лез у палітыку?" — пыталася жонка, — ты паглядзі на іх. Ды гэта простираеся на сярэднім языку.

кароткі. Яшчэ пару тýдняў, і ён змарненне на ранішнім холадзе, і вес

ЛІТАРАТУРА

бласку. Вы ўперваецеся вачыма ў далёкія, няясныя абрсы вострых вяршыняў гор, якія з абодвух бакоў абышчапляюць даліну. Гэты пагрозылія чорныя краявід зъмяячаюць нізейшыя хрыбы, залітыя сонцам, – зъяўлецца ўражаныне, што сонца круціца. Яно робіцца цёмначырвоным, пакорлівым, яго бліскучыя залатыя промні заліваюць луку цалкам: цёмнасінь ракі пад звязыннем сонца хвалюеца і пульсуюць. Чырвонае кола сядзе за далягядам, і далина робіцца бестурботнай, да жудасыці прыгожай, яна пачынае гучыць. Вы чуецце гукі, амаль непрыкметныя, але яны выразна адбываюцца ў глыбіні сэрца і праменяць вонкі тутэйшыту, пакуль сонца не кранеца ѹ сваімі пальчыкамі, затрымліваюцца, каб патануць у чорных цэнях гор, рассыпаючыся бліскучымі зоркамі па небе. Вечаровы вечер шуміць узвышы, а машины аблімаюць вас, як заўжды ачмурэла сыгналячы. Вы праходзіце мост і бачыце камень з выбітым ды падфарбаваным у чырвонае надпісам: "Мост Юнін. Пабудаваны на трэці год цараўання Каяна, дынастыя Сун, і адрамантаваны ў 1962 г. Гэты камень быў закладзены ў 1983 г.". Гэта, без сумненя, перны камень у падмурку тутэйшай індустрыі турызму.

Пры канцы мосту стаіць два харчовыя кіёскі. У першым, тым, што налева, вы зядзеце міску бобу, удалага і смачнага, з усімі патрэбнымі складнікамі. Раней гэтую страву на вулках ды завулках прадавалі разносчыкі; некалькі гадоў таму такую практку цалкам пераўпілі, але восе яна ізноў аднавілася ў выглядзе сямейных прадпрыемстваў. У кіёску направа вы прапасілі два смачныя бліны з кунжутам, яны апякалі пальцы, бо толькі во былі зь печкі. Пасыль ў адным з кіёскіў вы ўзялі місачку салодкіх клёпак "юньсю", што варылі ў русавым віне: памерам яны зь вялікую пярліну. Вы

не прэтэндуеце на тытул вялікага знайцу кулінарні, такога, як спадар Ма Другі, што вандраваў па ўзъбярэжжы Заходніга возера, але ў вас вячынны альгіт. Вы смакуеце купленае і прыслухоўваецеся да гутаркі пакупніку з гаспадарамі кіескай. Яны зблішага ўсе тутэйшыя і ведаюць адзін аднога. Дзеля ветлівасыці вы спрабуеце гаварыць зь мясцовым мяккім акцентам, вы хочаце выглядаць сваім. Вось ужо доўгі час вы жывіце ў вялікім месце і таму маеце патрэбу знайсці сваё ўтульнае мястечка-радзіму. Вам хочацца мець сваё мястечка, дзе можна было б узнавіць у памяні згадкі з даўно забытага дзяцінства.

На гэтym бразе ракі вы пытадкоў трапляеце на маленькі гатэль пры старой брукаванай вуліцы. Драўляная мытая падлога выглядае даволі прыстойна. Вы здымаете сябе пакой на аднаго чалавека са збыткім з дашкамі і бамбукавай цыноўкай. Падазроная шэрсьць баўаўнінай прасыціны прымушае Вас задумацца, ці гэта натуральны колер бялізы, ці праста яе на пралі як мае быць. Вы адкідаеце ўбок зашталцаваную падушку, што ляжала пад цыноўкай, і дзякуюце Богу за цёплае надвор'е, якое дазваляе спаць без пасыці. Што вам зараз трэба, дык гэта разгрузіць свае валізы, адмыцца ад пылу ды поту, распрацунуці і расыціцунуці на ложку. У суседнім пакой ляжант і гвалт. Там граюць у карты, вам чуванаць, як яны раздаюць ды падкідаюць. Вас дзеліць дашчаная перагородка, і праз дзіркі ў паперы, якою аблекеная сыненка, вы можаце разгледзець няянія постай напаўраспранутых мужчын. Вы на гэтак стамлісі, каб магчы заснуць, не зважаючы ні на што. Стакаеце ў сыненку, але ў адказ чуецце толькі шчэгучнішыя крыкі. Яны крываць не на вас, але спрачаюцца паміж сабою: заўжды нехта перамагае, а нехта прайграе, і апошнія зазывчай спрабуюць

нейкі выкруціца, каб пазбегнуць пакарання. Яны не хаваючыся граюць у карты ў гатэлі, нягледзячы на насьценны напамін ад Дзяржаўнае Бясьпекі, які забараняе гульню ў карты ды прастытуцыю: вы вырашаеце праверыць, ці мае закон хоць нейкую вагу. Нешта накінушы на сябе, вы ідзяце па каўдоры ды стукаеце ў прачыненых дзъверы. На ваш стук нікто не зважае, крыкі-енкі не сыціхаюць. Тады вы штурхаете дзъверы і ўваходзіце. Вочы чатырох чалавек, што сядзяць вакол ложка пасырод пакою, скіраваліся на вас. Але вы гэта вы, а ня той, каго можна баліцца. У кожнага з мужчынаў на твары прыкленены кавалачкі паперы: на ілбе, вуснах, носе ды шчоках, глядзець на іх брыдкавата і сымешна. Яны не сымяюцца, але ў іхнім поглядзе няма і разьюшанаці. Яны раздражненыя, што вы перарвалі іхную гульню.

"А, вы гуляеце ў карты!" – кажаце Вы, нібы просячы прафачынья. Яны працігваюць гульню. У іх доўгія карты з чорнымі ды чырвонымі малюнкамі, як у мачжунае, вось эта Нябесная Брама і Пякельная Вязыніца.

Пераможца карае таго, хто праіграў, адрываючы шматок газеты і лепячы на якую-небудзь частку цела небаракі. Ці гэта звычайнае баўленычнае часу, мэта якога – зьніць напружаныне, ці способ падліку пройгрышаў, вядома толькі самім гульцам, чалавеку збоку пра тое ніколі не даведацца.

Вы вырашаеце саступіць, вяртадесь да сябе ў пакой, клацдзяцеся ў ложак і бачыце вялізнае чорнае месіва, што таўчыцца ў паветры вакол лямпачкі. Мілёнэны маскітаў прагнучы съявита, каб памерці, але кожны з іх можа зъляцець долу, каб пасмактаць вашае крыва. Вы борзыдзяеце апускаеце маскітную сетку, апінчыўшыся ў вузкі конусадобнай прасторы з бамбукавым вобадам уверсе. Вам даўно ўжо не даводзілася спаць пад такім вобадам, даўно ўжо не ляжалі вы, летуцenna ўперыўшыся вачыму ў вобад. Сёньня вы на ведаеце, якія небясыпекі чакаюць заўтра. Чаго вы яшчэ шукаеце? Ці ж мужчына сталаага веку на мусіць шукаць спакойнага жыцця, стабільнасці, працы, на якой можна было бы на дужа выкладацца, нілужо на прагнені стаць звычайнім чалавекам, мужкам ды бацькам, пабудаваць дом і ўласці грошы ў банк, падкідаючы на раҳунак што-месяц, каб хапіла на старасыць ды трохі перапала на шчадкам?

Перакла Ан.П.

Каляндар

17 кастрычніка 1900 г. нарадзіўся беларускі мастак Ібрагім

Гембіцкі. Гембіцкі зъяўляецца аўтарам ілюстрацый да "Дрыгвы" Якуба Коласа, сарні палотна "Разгром белапольскіх акупантав" у 1920 г., аўтарам "гарадзкога пэйзажу" – "Будынак політэхнічнага інстытута ў Менску", "Менскі жалезабетонны завод", "Камвольны камбінат", а таксама кульпавай, як на тых часы, карціны "Выган жывёлы на Усход падчас вайны".

18 кастрычніка 1800 г. нарадзіўся беларускі краязнайца і фальклорыст Келясьцін Брэн.

К.Брэн некаторы час вучуўся і працаўваў сакратаром у Жыровіцкай сэмінарыі. У 1831-1838 гг. ён працаўваў сакратаром у Кобрыне, а з 1838 г. – у вёсцы Стары Корнін, што ў Бельскім павеце Гарадзенскай губэрні. Келясьцін Брэн напісаў і выдаў "Мясцоўская энтаграфічнае апісанье Бельскага павету Гарадзенскай губэрні". Праца складалася з 6 раздзелаў: "Выгляд", "Мова", "Хатны побыт", "Асаблівасць грамадзкага быту", "Разумовыя здольнасці, маральныя якасці і адукцыя", "Народныя паданні і помнікі". Таксама ў кнізе даваліся малюнкі віпраткі, жылых і гаспадарчых пабудоў, рыбалоўных прыладаў і парыноўваўася культура беларуса і мазураў.

У кастрычніку 1950 г. у Москве праходзіў чарговы кангрэс барацьбіту за мір. 18 кастрычніка на ім выступіў сакратар Ленінскага камуністычнага саюза моладзі Беларусі Пятро Машэрнай. У прамове ён узрушана адзначыў: "Нібы несакрушальны маяк, узвышаеца над съветам наша вялікая Радзіма. Нязгаснае съявіть крамлёўскіх зорак азэрне працоўнымі ўсіх краінаў шлях да съветлай будучыні. Усе савецкія людзі гордзя і шчаслівымі тымі, што лягер міру ўзначальвае наша краіна, што ў першых радах барацьбіту за мір ідзе наш савецкі народ, на чале з любімымі правадыром і настаўнікам, найвялікім съяганосцам міру – таварышам Сталінам. А дзе таварыш Сталін – там перамога. Няхай жыве наш родны і любімы таварыш Сталін!"

22 кастрычніка 1975 г. памёр ангельскі філэзаф гісторыі Арнольд Джозэф Тойнбі. У сваёй 12-томнай манаграфіі "Студыі гісторыі", што ствараўся на працягу 30 год, ён прапанаваў ідэю лякальных цывілізацый, якія разъвіваюцца замкнёна, маючы ўласцівасць толькі ім асяродзьдзе. Спачатку Тойнбі вылучы

сем цывілізацый, потым 21, затым 37, пры канцы жыцця зьвёў іх лік да восьмі (індыйская, кітайская, японская, далёкаўсходняя, арабская, бізантыйская-праваслаўная, расейская-праваслаўная, заходнезустрэцкая). Адна з умоваў узывікнення цывілізацый – выклік, кінуты форс-мажорнымі абставінамі (пагроза заваёвы суседзімі, неспрыяльныя прыродныя умовы). "Съяроўты ціск заходу на літоўцаў стаў прычынай таго, што і літоўцы атрымалі стымул да заваёвы і ўсвою чаргу рушылі ў землі расейскага праваслаўнага хрысціянства... Барацьба з ордэнамі дасягнула алагею ў 1363 г., калі літоўцы, адцесьнены Ордэнам ад узьбярэжжа свайго роднага Балтыйскага мора, фактычна дасягнулі далёкіх берагоў Чорнага мора". Так трактаваў нашу гісторыю супрацоўнік Міністэрства замежных спраў Вялікай Брытаніі А.Тойнбі.

21 кастрычніка 1900 г. у Горадні нарадзіўся Фелікс Купцэвіч.

Ягоны лёс варты цэлай кнігі: чырвоны камісар на чыгуцны, барацьбіт з працоўным дэзэрцістам, ваенны разведчык, сакратар Крычаўскага райкаму партыі, загадчык аддзелу пропаганды Калінінскага (цяпер Клімавіцкага) раікаму партыі, сібра "Маладняка", які атрымаў ад сучаснікаў мянушку "другі беларускі Бялінскі" (першым лічыўся Адам Бабарзка). У 1926 г. Фелікс Купцэвіч працуе ў буржуазнай Латвіі ў беларускім гандлёвым прадстаўніцтве, а на самай справе займаца выведчымі спраўамі. Па вяртанні з Латвіі ён стаў намеснікам галоўнага рэдактара "Звязады". Кар'ера неўзабаве абарвалася. Падчас навучаньня ў Маскоўскім інстытуце чырвонай прафесуры яго распазналі пільныя расейскія выкладчыкі і выключылі за нацыяналістычныя ухілі ў бок беларускага нацыянал-дэмакратызму. За выключэннем з інстытуту прыйшло выключэнне з партыі. Купцэвічу удалося ўладкавацца фрэзэрушчыкам на адным з маскоўскіх заводаў, а потым эканамістам у дзяржавным выдавецтве Рады, аднак не надоўга. Яго арыштавалі па справе Саюзу Вызвалення Беларусі, як і сотню іншых беларускіх інтэлігэнтатаў. Жыццёві щылі савецкія фэлікс Купцэвіча абарваліся ў Мінусінскім лягеры, у які ён трапіў, будучы арыштаваным падчас адбыцця высылкі (!). Адбылося гэта ў лістападзе 1937 г. Праз чатыры месяцы, у сакавіку 1938 г. Купцэвіч быў расстрэляны.

Алег Гардзіенка

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

ЧАС	kHz	ХВАЛІ	ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7295, 9610 11725 15565	41 31 25 19	22:00-23:30	6105 9535,9750 11865 06:00 - 07:00	49 31 25 49 7295 9635,9750

фатадзымкаў. – Менск: Unipack, 2000. – 37 с. – Наклад 100 ас. ISBN 985-6418-28-3

Магілёўскі фотамастак аздобіў альбом сваіх здымкаў пра сучаснае жыццё беларусаў вершамі сваіх сяброў, магілёўскіх паэтак В.Верад'евай, Дз.Гаранінавай, А.Колік, Э.Мядзьведзкага, Ю.Раманава. У другой палове верасяня ў мінскім Музее выяўленчага мастацтва адбывалася фотавыставка А.Ліциціна.

Славутыя імёны Бацькаўшчыны: Зборнік. Выпуск 1/ Укладальнік У.Гілеп ды інш.; Рэдакцыйная камісія: А.Грыцкевіч (галоўны рэдактар) ды інш. – Менск: Беларускі фонд культуры, 2000. – 384 с. – Наклад 2000 ас. ISBN 885-6523-07-0 (Вып. 1) ISBN 985-6523-06-0

Ітэюю книгу распечатала сэрыя выданняў, прысьвяченых славутым людзям нашае зямлі. У першым выпуску, адзінай загані ягою – адсунасціц партрэтай славутасці, змешчаны жыццяпісы Эўф-

расініні Полацкай, Мікалая Радзівіла, Айстаха Валовіча, Сымона Буднага, Рамана Сангуш

Самы беларускі спорт

Пры канцы мінулага году я выказваў на старонках "НН" парадак-сальную, здавалася б, думку: самы "беларускі" від спорту — лёгкая атлетыка. Праўда, тады такая думка не стасавалася з вынікамі апощняга чэмпіяната свету. І вось Вам вынікі Алімпіяды: з трох нашых за-латых мэдалёў два — лёгкаатле-тычныя!

Трэба паглядзець праўдзе ў очы. Якія віды спорту, якія дысыпіліны найболльш адпавядзяюць якасцям беларусаў? Так, за сваветам было ў нас шмат зорак у самых розных відах. Але адбывалася гэта не таму, што беларусы такая ўніверсалная нація, адноўлівака прыдатна да самых розных відаў спорту. Проста ў выніку нейкіх жыццёвых абста-

вінаў у Беларусь прыяжджалі добрыя трэнеры або празьнейкі цуд-такія трэнеры ў Беларусь з'яўляліся, у добрых умовах завязвалася школа, неўзабаве дасягала вынікі — бывала, што й вельмі значныя.

Яскравыя прыклады — фехтаванне, спартовая гімнастыка. Але... не выдзяляюцца беларусы паміж іншымі нацыяў сваёй каардынаванасцю. Нашыя козыры — сіла, магутнасць, што дае перавагу ў сілавых дысыпілінах лёгкай атлетыцы, у цяжкай атлетыцы, у цяжкіх вагавых катэгорыях грэка-рымскай барацьбы. Яшчэ адным беларускім козырам з'яўляецца непараўнальная прыга-жосьць і працавітасць нашых дзя-чучат, і таму мастацкая гімнастыка заўсёды будзе "нашай". Куды горш

выглядаюць нашы шанцы ў гульня-відах спорту. "Беларусы — на-цыя індывідуалістай". Хаця, здаецца, гандбол — калі яму аддаць добрую увату — можа ў хуткім часе зноў стаць прыемным выняткам.

Дарэчы, выдатныя сілавыя якасці з'яўляюцца фірмовай адна-кай на толькі адной нашай наці, але й цэлага рэгіёну. Пляць з шасці залатых мэдалёў у трох найбольш сілавых дысыпілінах лёгкай атле-тыкі (ядро, молат, дыск) узялі прад-стаянкі краін-спадкемцаў Рэчы Паспалітай! Гэта выдатны вынік, якога, здаецца, нікто дасюль не ад-значыў.

... Так атрымліваецца, што й дру-гую нашую самастойную Алімпіяду, што да золата, "выцягваюць" вык-

лючна жансчыны. Чатыры гады таму было 1:0 на іхнюю карысць, цяпер во 3:0. Што зробіш, пэўна, гэта ад-павядзе сучаснаму стану рэчаў у дзяржаве. На каго спадзявацца нашай, горшай палавіне? Што да мяне, дык я найбольш спадзяваўся на Дуброўчыку. Але, пэўна, ягоны час яшчэ не прыйшоў. У мяне няма нікага сумнення ў tym, што ў гэ-тага чалавека ёсьць усе магчы-масці, каб стаць на наступныя 10—15 гадоў найлепшым дыскаболам у сусвете. Але, нават на мой погляд дылетант, пакуль што ён мае пэўныя праблемы з тэхнікай выканання кідка. Занадта рана расстаецца са снарадам, а потым яшчэ працяг-вае круціцца. Бездакорная тэхніка ў Эліны Зьеверавай. Пусыцішы сна-рад, яна стаіць як укананая. Уся ейная энэргія перадалася снараду. Трэба ў яе павучыцца.

Астапковіч таксама дарма лічыць, што на наступнай Алімпіядзе павінен будзе "душыць, як кlapou" сваіх супернікаў нехта іншы. Мы верым у самога Гіара. Трэба, можа, меней сівяціцца ў нейкіх прамежкавых стартах, а на наступнай Алімпіядзе "выдаца" мэтры 82—83, а ўжо ці будзе гэта "золата" — хай Бог выз-начае. Так што ў Грэцыю яму ава-візкова треба з'езьдзіць — балазе-й ехаць недалёка. Гэта ж будзе амаль свая, хатняя, эўрапейская Алімпіяды.

...Што непрыемна з'яўліва мяне ў "ас্বятынені" Алімпіяды — тое, што ўсе рэпартажы з Сыдзню праз БТ рабіліся на "памятным языке". Тое, што зашмат было неспартовага антуражу. Маючы тут \$18 за месяц цяжкай працы, мы ня можам пад-зяліць захапленыя пэўнымі тэлекам-мантатарам, якімі плацілі \$65 за суткі, з нагоды наведваньня імі за-апаркаў ды іншых выдатных месцаў Аўстраліі. Нашыя спартовцы пас-халі на край сусвету дзеля таго каб выконваць там цяжкую працу, і яны зрабілі гэта — хто на што быў зданы, нехта нават лепш, чым мы спад-зяваліся. І непрыожка было, як вя-дучы чыкінскай "Панарамы" з за-хапленнем першаадкрывальніка

паведамі публіцы пра век нашай слáнай Эліны Зьеверавай.

Ну і зусім ужо некарэктна рабіць так, як зрабілі ў "Панараме", пад-водзячыя вынікі Алімпіяды. Яны прыплюсовалі мэдалі Расеі да мэдалей Беларусі і выставілі гэтага мон-стра... на першую прыступку павод-ле колькасці мэдалей! Але ж у спа-борніцтве "пяцёрак" па мастацкай гімнастыцы такая "каманда" магла б узяць толькі адзін мэдаль, а ня два! З нашых трох залатых мэдалістак стопрацэнтавыя шанцы пасхачаць у Сыдзіні мела б толькі Карстэн! Яні варта многа я разважацца пра карэ-тнасць такога артымэтычнага дзе-яння. Вынікі Алімпіяды съведчыць якраз аб адваротным: ад набыцця самастойнасці выйграў усе новыя самастойныя дзяржавы, а болей за ўсіх іншых — Расея.

...Дарэчы, няпраўда й тое, што ўсе нашыя цудоўныя "залатыя" паненкі маюць па цэнтры чыстых вагі. Для тых, хто ня ведае: вага Кацярыны Карстэн складае 80 кг, што для ака-дамічнага веславаньня нават зама-ла. Непараўнальная Янічка Кароль-чык важыць трошкі больш за 85 кг, але гэта — "баявая" вага, якую яна мусіць адмыслова набраць перад адказнымі спаборніцтвамі. У астатні час ёйнія "парамэтры" адпавядзя-юць самым строгім фотамадэльным запатрабаванням.

...У цэлым жа — добная Алімпіяды. Няма віны спартовцаў у tym, што мы ня можам як сълед прарадавацца іхнымі выдатнымі посьпехамі. Славі-тыя абставінамі нашага жыцця, мы мусім усё больш увагі скроўваць на тое, каб элемэнтарна зарабіць сабе на "прапітанні". Съледам за ча-ла-векамі "з сошкай" становіцца ўсё большей людзей "з лыжкамі". Цяпер во нас парадавалі, што мы мусім вы-кормліваць яшчэ адну "вэртыкаль" — гэтым разам ужо "ідалянічную". Так што пакуль ня хрусьне хры-бетнік, будуть падлідаць. А можа, здолеем узьбіцца на іншыя перспекты-ты? Тады ж парадуемся, а цяпер вынікі XXVII Алімпіяды проста "прылем да ведама".

Аляксандар Урбановіч

У Польшу - за Беларусь

...Мы з сябрам стаялі на менскім вакзале, купляючы квіты на электрычку да Берасьця. На душы было неспакойна, як заўжды перад далёкай вандробкай, у якой вытрымліваліся, на маючыя білетаў на дарогу назад. І ўсё ж адступаць было по-зна. Маючы малавата грошай у кішэнях ды багата харчу ў заплечніках, мы ехалі ў Польшу на фут-бол, каб адчуць гонар за Бацькаўшчыну, штомогы крыжнуўшы назоў свае краіны там, дзе гэта неабходна яшчэ каму-небудзь, апрача цябе самога. Мы ехалі хварэць ЗА БЕЛАРУСЬ.

...Да Берасьця дабраліся толькі калі восьмай гадзіні вечара ў чацвер. Так званы «съпітавоз» на Тэрэспаль меўся адыходзіць праз гадзіну-другую. Таго часу нам акурат хапіла, каб набыць за 6 баксаў два квіты, пляшкі беларускай га-рэлкі (ці мала што) да прыਯцьці мытны кантроль. Адзін з мытнікаў, убачыўшы бел-чырвона-белы шалак, адрэзу ж «прасёк фішку» ды пачаў нас палохаха ўжохлывімі бай-камі пра лодзьскіх фанаў, якія ўмо-мант разбываюць цягнікі ды наагул прости з крываважэрнімі вачыма. Прызнацца, пра польскі фут-больны фанатызм такія апаведы ходзяць часта, і размова з тыми памежнікамі не дадала нам аптымізму. Але ўжо нішто не могло вянрнуць нас назад. Наперадзе была Польша.

Яна сустрэла нас хітрыкамі польскіх гандляроў, якія адразу пасыля мосту цераз Буг скідалі з электрычкі валізы з гарэлкай, паба-чыўшы ў кустах умоўны сыгнал ліхтарыкам (польскі мытнікі шына-раць па вагонах толькі ля самага Тэрэспалі), непрыветнымі тварамі тых самых суседзіх мытнікаў, не-каторыя з якіх апускаліся да бруднай ляжні ды з'яўлялісь выгу-каў у адрас беларусаў кшталту: «Сядзі на дупу, к...ва!...» Вобраз паліка-эўрапейца раставаў на вачах. Не дадаў аптымізму й Тэрэспальскі вакзал, дзе прыйшлося начаваць у чаканні ранішніх электрычкі на Варшаву. П'яныя польскія падлёткі білі шыбы, «мачыліся» з мясцовымі мянтамі, палохалі беларускіх гандлярак, якія на кардон-ках вяляліся прости на бруднай падлозе. Месцаў на вакзале практычна не было, таму ходы трохі драмануць мы спрабавалі на вулі-чных лаўках. Нічога не атрымалася, таму «сабака» (электрычка на жар-гоне) з надпісам «Warszawa», што пад'ехала а 4-ай раніцы, пададлася цягніком у рай. Крыху сагрэўшыся глытком беларускага напою «Новы век», мы ўпрыгожылі вакно электрычкі вялікім бел-чырвона-белым сцягам ды кінулі косынку на цвёрдышы польскага 2-га класу.. Ачухаліся тады, калі электрычка, ужо на-поўненая нязвыклым пшэнкай, ўпішёў у двухмесцовы пакой за 60 злотых (каля 12 баксаў) — «кла-

поўнік», які больш нагадваў камор-ку інтэрнату беларускай ВНУ, — мы ссунулі два ложкі ды леглі ў опе-рак. Адному прыйшлося спаць на падлозе.

Квіткі на матч нацыянальных зборных каштавалі шалённыя трошы — нешта калі 200 злотых (45 баксаў), таму ў ход пайшлі розныя левыя шляхі. У выніку мы атрымалі за 40 баксаў 4 квіты.

У горадзе можна было сустрэць шмат п'яных беларусаў з чырвона-зялёной атрыбуцый, якія пілі ўжо на першы дзень. Яно то можа і хай сабе, калі б на тое, што адбылося за хвілін 20 да пачатку гульні ўжо на 12-тысічным стадыёне «Відзэў» у сэктары С1, які спэ-цыяльна выдзелілі для беларусаў. Калі былі разгорнутыя бел-чырвона-белыя сцягі, гэта чырвона-зя-лённая п'янія, аснову якой складалі менскія прыхільнікі «Дынама», за-вязала бойку. Бачачы, як беларусы б'юцца між сабой, палікі на суседніх сэктарах пляскалі ў ладкі дырагатлі. Гульцы моладзевай зборнай, што сядзялі разам зь землякамі, на вытыралі ганьбы ды перайшлі на іншыя месцы... Пасыля, праўда, фанаты замірліся ды хварэлі разам, але вельмі непрыемны асадак застаяўся. Магчыма, таму наўмысна заўя-тарат, а іх было нешта калі паўты-сцягі, так і не удалося наладзіць дружнай «шызы» за Беларусь, магчыма, таму мы прайграли, магчыма, таму футбалісты не падбеглі да наўмысна сэктару, каб падзяліваць за падтрымку...

...Вярнуліся а шостай раніцы ў панядзелак. Пустыя менскія вуліцы нібы нагадвалі пра тое, што дома нічога не змянілася.

Багдан Арлоў,
Менск-Апочна-Лодзь-Менск

P.S. Праз 2 дні беларускія дружы-ны ўпэўнена перамаглі гасціцей з Арменіі 4:0 і 2:1. Будзем зімаваць з надзеяй.

1. Новая рэдакцыя мэтадычных указанняў пра парадак вылічэння і ўплаты ПДВ.
2. Асноўныя палажэнні па складзе выдаткаў, што ўключаюцца ў сабекошт прадукцыі (работаў, паслугаў): практика прыменення пасыля ўнесеных зменаў і дадаткаў (дзярж. рэг. 14.08.2000 № 8/3896), а таксама ў дачыненіі да магчымасці аднясеньня на сабекошт выдаткаў на пасярэдніцкія паслугі.
3. Адрозненіі бягучага, сярэдняга, капітальнага рамонтаў, мадэрнізацый і рэканструкцый ў тлумачэннях ДПК і Мінбудархітэктуры. Стварэнне рамонтнага фонду: прыкладныя формы дакументаў па ягоным стварэнні і бугальтарскія праводкі. Роля і ўфктыўнасць рамонтнага фонду ў палаўненыні абаротных сродкаў прадпрыемства.
4. Выдаткі, якія абмежавана адносяцца на сабекошт:
 - попук альтэрнатывы і іх замена на пазыцыі выдаткаў, што не абмяжоўваюцца па суме ўключэння ў сабекошт (падаецца інфармацыйны ноў-гаў)
 - магчымасці выкарыстання кансультатыўных, інфармацыйных, аўдытарскіх, маркетынговых, рэкламных, адукацыйных і іншых паслугаў з аднясеньнем на сабекошт усёй сумы выдаткаў на іх.
5. Найчасцейшыя памылкі (па выніках зваротаў суб'ектаў гаспадарання ў дзяржорганы, праведзеных рэвізіяў і судовай практикі) і інші.

Удзельнікамі сэмінару будзе выдадзены найвялікшы пакунак даку-ментай, у tym ліку распрацоўкі аўдытара па пункце 4 праграмы са-мінару.

Кошт удзелу - 13 980 рубліў (з улікам ПДВ 20% -- 2330 рубліў).

Дзеэ систэма зыніак!

Запіс і даведкі пра тэл.:
(017) 226-72-61, 226-86-81.

АМАП супраць “Алмазу”

Крымінальная справа пра забойства аманаўца алмазаўцам можа заіягнуцца

Другі тыдзень у менскім гарадзкім судзе разглядаецца крымінальная справа байца “Алмазу” Фёдара Ліфанава. 25-гадовы старшы лейтэнант звіліцэйская спэцпрадраздзялення на бараке з тэрарызмам звінавачаеца ў наўмысным забойстве ѹ злосным хуліганстве.

Паводле вынікаў папярэдняга съледства, у ноч на 4 сакавіка Ліфанаў у нецвягроўым стаНЕ разрадзіў на дыскатэцы табэльны пісталет Макарава, забіўшы маладога супрацоўніка АМАПу Міхася Гляда ѹ параніўшы чатырох калегаў забітага ды адну жанчыну. Трагічны выпадак адбыўся ѹ холе другога паверху канцэртнае залі “Менск”.

Як толькі адкрылася паседжанне, стала ясна, што пачатку інцыдэнту, які скончыўся стралянінай, на бачыў ніхто, акрамя ўдзельнікаў папярэдняй сваркі: самога Фёдара Ліфанава ды аманаўцаў. Усе яны ѹ туЮ ноч адзначалі дзень беларускай міліцый, быўлі апранутыя ѹ цвільнуюю вонратку ѹ ня ведалі, што службачь у адным і tym жа сілавым ведамстве. Паказаны паярпелых і падсуднага моцна разыходзіліся: першыя паказалі, што “хлапец у чорным касыюме” быў моцна п’яны, пахамску сябе паводзіў, штурхай са сцэны ѹ часе танцу супрацоўніка амону Адашкевіча і не супакоіваўся, нягледзячы на ўсе намаганыні сяброў Адашкевіча замірыць канфлікт. Урэшце сябры пакрыўдзянага павялі п’яна гlopца з залі, але калі адзін з іх стаў пасядрэдзіне з мэтай далейшага прымірэння бакоў, то быў сымяротна паранены. Потым аманаўцы раззбройвалі хулігана, але той аказаў шалёны супрацоў і пасльпей нанесыць нямала ранинью.

Паводле ж падсуднага, ён сутыкнуўся з Адашкевічам сіпінамі ѹ часе танцу, параіў таму біць асыцеражнейшым, але той, груба адказаўшы, нударыў яго нагой у пах. Сябра Адаш-

кеўчы разъвёў іх у розныя бакі, але трохі пазней, бачачы, што Фёдар ідзе да выхаду з залі, кампанія Адашкевіча падыгнула яго далей, пры гэтым нехта моцна ўдарыў Фёдара ѹ скроні. Ледзь не трачачы прытомнасць, “алмазавец” адчуў небяспеку для жыцця і здароўя. Маглі, кажа ён, і скрасыці пісталет — tym болей, што ёсё адбывалася ѹ паўцемпры за сполахамі сывятламузыкі ѹ такт гучным рytмам дыскатэкі. Каб прыщытнць увагу аховы, ён стрэліў у столь, а іншага ня памятае, бо прытомнёй тварам уніз на мармуровай падлозе. З размовы нейкіх людзей за сілнай даведаўся, што забіты адзін і паранена пяцёра чалавек.

Съледства канстатавала ѹ абвінаваўчым заключэныні, што не дае веры Ліфанаву, бо той прости выгароджвае сябе. Напрыклад, сыцьварджае, што двойты (перед стрэламі ѹ паслья, на падлозе) казаў, што ён працуе ѹ міліцыі й мае пры себе табэльную зброя. Пакуль што суд яшчэ не пасльпей дакладна высьветліць шэраг акалічнасцяў — напрыклад, няясна, аддаў падсудны

пісталет сам ці за яго ішла бойка. Незразумела пакуль, што дакладна рабіў таварыш Ліфанава па “Алмазе”, з якім яны разам прыйшлі на дыскатэку. Быццам бы ён здаў свой пісталет паслья таго, як у той дзень працаў (ахоўваў украінскую дэлегацію на вечарыне ѹ горна міліції), бо, у адрозненіі ад падсуднага, ня меў дазволу начальства на пастаўніна нашэнні зброя. Аднак і паярпелыя, і сведкі з ліку аманаўцаў кажуць, што паслья раззбраенія “хлопца ѹ чорным касыюмом” ягоны сябры спрабаваў настаўляць на іх пісталет.

У ходзе працэсу пачалі ўспільваць дэталі, што ня згадваліся ѹ высновах папярэдняга съледства. Скажам, калі Ліфанаў з 20 гадзін да гадзіны ночы выпіў 250-300 г гарэлкі ѹ лічыўся “вельмі п’яным”, то кампанія Адашкевіча прыблізна з 12 чалавек спажыла 6-7 бутэлек на ўсіх — кожны недзе парошуну з падсудным. Калі “алмазавцы” пранеслы выпілку ѹ залю таемна, то аманаўцы самі ня ведаюць, як, хоць разгадка “недзе блізка”: ахову на дыскатэцы несылі якраз іхных таварышы па службe, з якімі паярпелыя маюць добрыя адносіны... Часам паказаныні аманаўцаў-сведкаў нават збліжаюцца з эпізодам паказання Ліфанава: сапраўды, калі яго ўжо вялі да “уазіка”, каб адвесыці ѹ пастарунак, той ня мог сам ісці з-за паўпртыомнага стану. Але — “у машыне пачаў падаваць прыкметы жыцця”, нават сам улез у адсек-“сабачнік”, яму толькі акуратна дапамаглі, а зусім ня кідалі ўніз галавою, як ён кажа. Наўрад ці ѹ такое паверыце той, хто бачыў, як аманаўцы пхаюць у машыны мірных дэмантрантаў!

Увогуле, калі б сварка сывятуючых байдоў з розных спэцпрадраздзяленняў скончылася звычайным мардабоем, а ня звычайнім адным жыццём і паламаным другім, выпадак мог бы выглядаць анекдатычна. Падпітыва аманаўцы замовілі ѹ дыджэя песню “Атаман” — і “атаман” прыйшоў. Але пры реальна існуючым становішчы звычайна ѹ залі Цэнтральнага суду, аднак на гэты раз аспрэчыць яго сапраўднасць не было каму — ніхто з міліцыянтаў-адказчыкаў на паседжанні не звярніўся. Цікава, што пры спробе ўручыць судовую позуву самому Юр’ю Вахту той, пачуўшы, у чым справа, тут жа ўцек і разам са сваімі калегамі зачыніўся ѹ службовым памяшканынам...

Улічваючы колькасць затрыманых 25 сакавіка, можна толькі ўяўляць, якія матэрыяльныя страты можа паснесыць праваахоўнае ведамства, калі прыйдзеца кампенсація маральную школу ўсім астатаў.

Таціана Сынітко

Чаму агляд месца злачынства робіць

дзе варта быць

Фарт

Цi ведаеце вы, што маеце выдатную магчымасць задарма глядзець неблагая стужкі ды адначасова вывучаць польскую мову? Рабіць гэта можна ѹ клубе польскага кіно, дзе два разы на месяц круцяць польскія фільмы без пракладзе. Ды толькі замест традыцыйнага задзымухваньня ваксовая на торце хлопец вырашае зьвесці раҳункі Ѷ ненавісным съвётом. Вынік — дзіве ўшчэнт разъбіць паліцыйскія машыны, выхухове прыстасаванье ѿ дому буйнога бізнеса, выкраданье шыкоунае іншамаркі. У дадатак да ўсіх непрэменнасцяў за Алексам цягнуцца карэйцы з напачанай дыялагамі валікай, неадвазны дэзектыў ды бамбізы з аховы бізнеса. Фільм вылучаеца таксама добрым акторскім складам: Мацей Штур, Януш Гаес (“Тры колеры: белы”, “Сабакі”), Агнешка Крукоўна (“Сыпіц Шындула”, “Агнём і мечам”), Адам Фэрэнцы (“Чалавек з жалеза”). Прыйходзіце ѹ панядзелак а сёмай вечара на філіфак БДУ, што на вуліцы К. Маркса (1 паверх, ауд.113). Уваход вольны.

Фотаабмен

Калі ангельская фотамастачка Ганна Лі настройвала свой фотаапарат, каб зрабіць колькі здымкаў цудоўнымі студзенскімі ранкам у Валі, яна наўрад ці здагадвалася, што яе працы будуть паказаваць у далёкай Беларусі. Але калі фотаклюбы “Менск” ды “Picture House Centre for Photography” начали сябраўваць, было адразу вырашана абменьвацца выставамі. Вось і зараз у Музее сучаснага выяўленчага мастацтва презэнтуе свае творы туін фатографаў з Ангельшчыны. На фота ня толькі Вялікабрытанія, але і халодная берагі паўночнае Фінляндіі, і арабскія гіерогліфы, і нават клясычныя людзі працы — зваршчыкі ѿ пырсках жарынкі. Ідея выстава да 22 кастрычніка.

Алесь Кудрыцкі

Палёт прайшоў NRMальна

Працяг са старонкі 1.

Зь першымі гукамі музыкі ѿся поўная залі ўзынялася на ногі, не пакінуўши шматлікім міліцыянтам анякіх шанцуў “пасадзіць” слухачоў. Але калі ахоўнікі парадку ѿсё ж пачыналі праяўляць актыўнасць у гэтым кірунку, на “аэрапортавскім радыё” ўключалася паведамленыне: “У нашым аэрапорце працуе дружына”. Такім чынам, ад пачатку і да канца больш чым дзівюхадзінага канцэрту амаль усе слухалі музыку сточы.

“Палёт” пачаўся са старых гітоў NRM з папярэдніх трох альбомаў. Але большасць з іх быў аранжаваны настолькі па-новаму, цікава ёй аргынална, што слухаліся як абсалютна новыя песьні. Прынамсі, залі ўспримала новыя, больш цікавыя й драйвавыя апрацоўкі клясыкі працы з шалённым энтузіязмам.

Другое аддзяленне канцэрту склалі творы з новага альбому NRM. Аднак гэта не перашкаджала публіцы сціпяваць разам з Лявонам Вольскім многія гіты, дзякуючы, мабыць, актыўнай канцэртнай дэйнасці NRM і веснавай прэзентацыі “Самотніка”. “Мэнтальнасць”, “Бамжы”, “Тры чарапахі”, “Чыстая сівертая” слухаліся хоць і на ўпершы раз, але гучалі як музычнае адкрыццё. Беларусь даўно ня чула настолькі моцнага ў цікава альбому, і яшчэ даўней — настолькі моцнага канцэрту. Паслья яго ѿмне не засталося сумневаў, што будзе галоўным прэтэндэнтам на тытул “Гурт году” на будучай “Рок-каранці” і які альбом стане “Лепшым альбомам году”.

Андрэй Белавокі

Сэнсацыя ѿ судзе

Міліцыя заплоціць за незаконныя затрыманыя на леташнім Дні Волі

Сапраўднай сэнсацыяй скончыўся разгляд скаргі грамадзянству Алеха Міронава й Генадзя Проніна, паярпелых ад дзеянняў міліцыі 25 сакавіка. У мінулую пятніцу Цэнтральны райсуд Менску паслыў двухмесячнага разгляду скаргі нарэшце вынес рашэнне. Вырашана слагнаць з МУС па 50 тысячам рублёў на касысць кожнага з падаўцоў скаргі ѹ якісці кампенсацыі за нанесеную ім у дзень Волі маральную школу (незаконныя затрыманыя). Сілы правапарадку ўпершыню за чатыры гады вулічных нападаў на дэмантрантаў фактычна прызнаныя парушальнікамі закону.

На думку праваабаронцаў ѿ Беларускага Гельсінскага Камітэту, прадстаўнікі якога бараніл інтарэсы А.Міронава ды Г.Проніна ѿ судзе, судзьдзя Валеры Есьман, мабыць, вырашыў як найхутчэй закрыць грамадзянскую справу. Гэтым спрыялі скандалы паказаны юрыдычных прадстаўнікоў вайсковых частак МУС, дадзеныя імі на мінулым судовым паседжанні. Як ужо паведамлялася, міліцыянты адмаўлялі прыналежнасць свайму ведамству аўтамабілю, на якім затрыманыя 25 сакавіка развозілі па розных “анга-

Дэмакратыя як сынонім бярозавай кашы

— Мама, мне далі вершык вывучыць да ранішнік! — задаволеная дачка паказала съпісаны шматок паперы.

Я зірнула на аркушык — і ледзь ня села на падлогу. Перачытала другі, трэці раз, шарыкі канчаткові заехалі за ролікі, і я накіравала ся да выхавацелькі.

— Анастасія Пятроўна, у вас ранішнік на якую тэму?

— Святая восені і ўраджаю.

— А я вось гэта стасуецца з ураджаем, можаце Вы мне растлумачыць??!

На квадрацыку паперы ў клетачку акурат-ным почыркам было выведзена:

“В школе Колю все ребята

Демократом выбрали.

И за это демократа

Крепко дома выбрали”.

Праслыбізаваўшы вершык з-пад маёй рукі, у размову ўплішчылася дачка.

— Мама, а што такое “дэмакрат”?

Завісла паўза. Я не была гатовая выкладаць паліталёгію сямігадоваму дзіцяці і ліхаманкава думала, что тут можна адказаць. Дачка таксама не нешта разважала, перачытаючы верш. Відаць, асэнсоўвала невядомую ёй школьнную традыцыю — можа, і ў іхнай нулівой “A” клясе кагосьці будуть “выбіраць дэмакратам”? І галоўнае, чаму гэты таямнічы абраць меў такія катастрофічныя наступствы для беднага Колі?

— Гэта ж проста прыпейкі, жартоўная прыпейкі пра школу, — унесла яснасць выхавацелька.

Уражаная ўласнай няздолнасцю разумець жарты, я папрасіла паглядзець узвесі сценарнікі. Сапраўды, паміж маналёгам рэпкі і танцам капусты знайшліся прыпейкі на тэму школьнага жыцця. Досьці традыцыйны — пра двойкі ды съпісаныя задачкі — калі не лічыць, вядома, “Колі-дэмакрата” ды яшчэ вось “Зінкі-бюрократкі”, якая, відавочна, выплыла з той самай чарніліцы.

можна казаць, што выбары не адбудуцца. Незацікаўленасць насленіцтва перадвыбарчай гонкою, яго палітычная апатыя — галоўны фактар у спраўах такога роду. Застаецца толькі чакаць адпаведных выніку.

Але зъменім тэму. Зусім нядыўна я наведвала Ашалопкінскія могілкі, што вялікі Захарнічы ў Палацкім раёне. Там пахаваны мой дзед і мае сваікі. Але акрамя гэтых дараўгіх міністру шкользы, якія ўспышыліся позней, я не ведаю, чаму гэтых вясковых могілках ёсьць магілі чалавека, чия творчая спадчына дарагая ня толькі мене, але і, спадзяюся, беларускаму грамадству. Тут пахаваныя вядомыя беларускі мастакі Іван Хруцкі, уладальнік мейнту Захарнічы ў XIX ст. Някія улеткі невядомымі злодзеі пойшлі на магілку Хруцкага. У кірунку пункту прыёмкі другаснай сірвіяніні звінікла бронзовава галава мастака, бронзовава ж дэкаратыўная абліпка помніка ды бронзовава таблічка з яго. Магілі Хруцкага ды яго сваякоў знаходзяцца ў жудаскім стыле. Дзякую Богу, нехта з добрых людзей не паленаваўся прыцягнуць з могілкавага съметніку старое цэмантавое надмагільне мастака ды прыхіліць яго да разрабаванага помніка. Пасля таго як у 1996 годзе памерла апошняя сваячка мастака, магілы німа каму даглядаць. Вось і бяже пустазельле навокал. Болей таго, па факце крадзяжу нават не было ўсъчнена крыміналнай справы. Чаго ж казаць, што ніхто не зьбіраецца ўзнаніць помнік. Самому Івану Хруцкаму ўжо стагодзьдзе нічога на трэба на гэтай зямлі. Жудасна рабіцца ад таго, што нават жывым яго суйчынікам гэта непатрэбна.

Вікторыя Куфціна, Менск

ДЗЯКУЙ ЗА ПАДПІСКУ

Піша вам ліст Павал Савоська. Убачыў у сваёй паштовай скрынцы вашу газету і вельмі ўздрадаваўся і зьдзіўся, бо так думаю, што рэдакцыя зрабіла для мяне, гаротнага і зьяднелага, падпіску. Вялікі вам дзякую, а таксама туму менчукі, на чые грошы і зроблена падпіска.

Я ў дайгур не застануся. Дасыць Бог, калі толькі паднімуся з галечы, то і даю грошы ў будучым годзе якуму-небудзь такому ж гаротніку.

Павал Савоська, Менск

ПРАВА НА ТВОРЧАСТЬ

У №40 знайшоў ліст ад Гражданкі Насты зь Менску і съпішаюся падзяліцца сваім абурненым наконт яе ідэй, як чалавек, крхуя знаёмы з пачаткам творчасці газеты “Наша Ніва”. У прыватнасці, у зборы твораў М.Багдановіча (т.3) ёсьць звесткі пра адзін тэкст, які напісаны Ядвігін Ш. Гэта быў ліст ад сабак да рэдакцыі “Нашай Ніве”. На той момант Ядвігін Ш. у газэце яшчэ не друкаваўся, і якраз з гэтага ліста пачалося супрацоўніцтва зь ім. Такім чынам, сп.Шніп не прыдумаў нічога новага, а праста крхуя ведзе гісторыю. Няхай сабе сабачую. Гэта па-першое. Такім чынам, пра аўтарскія права размова не павінна заходзіць.

Што ж тычыцца творчасці гражданоў, дык, калі лічыць іх самастойнымі творамі, сядр іх, міне здаецца, будуць лісты, ня горшыя па сваіх вартасцях за творы сп.Шніпа. Каб ня “выпісацца” зусім у жанры гісторыі, патрэбна новая хвалья. Ад гражданоў. І сабак. Мне здаецца, што без адваротнай сувязі з чытаком нічога ў газэты не атрымаецца ў справе адраджэння. Будзе нейкай штучнай інфармацыйной прастора, у якой будуць мітусіца адны і тыя ж людзі, якія будуть лічыць сябе наскрэб творчымі.

Вангор Вушацкі, Маладечна

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНАЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (як больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с537

Тэкст

Імя і прозвішча

Адрес, тэлефон

“Буду дёргатъ я за косы
Зинку-бюрократку.
Написала три запроса
Про мою рогатку”.

— Сцэнарнікі пісала музычную кіраўнічку, — прапагавала тлумачыць выхавацелька. — Яна павыпісвала вершыкі з розных кніжак — ну, можа, выбрала я ня самы ўдалыя. Ды не хвалойдесць вы так! Калі што не падбаеца — заменім...

Пакінем на сумлінны музычны кіраўнічкі (яна, дарэчы, не “равесніца кастрычніка”, як можна было б падумаць, а зусім маладая дзіўчына) дзіўныя ўяўленыя пра школьнага гумару. Для нас зараз важней ведаць, што **такая** мітадычныя распрацоўкі ранішнікі, **такая** пэдагагічная літаратура для садка і пачатковай школы — існуе. Разылк, дарэчы, генійльна прости. Дзіцячыя ранішнікі зазвычай “праганяюць” безыліч разоў, часам замест шпацираў, часам перад сыняданкамі ці пасыля абеду — даводзячы да поўнага аўтаматызму, пакуль

словы літмантажу не пазабіваюцца ў галовы намёртва, як цывікі. Гэтыя вершыкі, вывучаныя ў дзіцячыстве, маюць фэнамэнальную ўласцівасць: яны западаюць у памяць вельмі глыбока, а часам правальваюцца ў падсвядомасць. І калі праз многа-многа гадоў мы наразішце даведваемся пра сапраўдны сэнс загадкавых словаў “Лімпапо”, “Занзыбар” ці “дэмакрат”, то міжвонкі апльнаемся ў палоне дзіцячых асацыяцый. Напрыклад, што “у Афрыцы жахлівы Бармалей”. І што дэмакратыя — якім бы прыгожым флёрам які ахутвалі — немінуча сканчаеца бізуму ды голай задніцай.

...Прыпешку да “свята ўраджаю” мы, безумна, замянілі. Але цяпер я думаю: ці не чытаць дачушкинам перад сном, замест казак, якія-небудзь “Уводзіны ў палітыку”? Бо пакуль мы разважаем — зь якога веку браць дзядзіця на акцыі пратэсту і калі знаёміць іх са сваімі палітычнымі пераканаўніямі — нехта цішком рыхтуе з малечы электарат для выbaraў 2011 году.

Віялета Кавалёва

Прадам зборы твораў І.Мележа ў 10 т., К.Чорнага ў 8 т., Энцыклапедію “Беларусь у ВАВ”, Тураўскі слоўнік у 5 т., Слоўнік бел. гаворак Паун.-Зах. Бел. іе пагранічнік у 5 т., Этымалагічны слоўнік беларускай мовы - т. 1, 2, 5, 7.

Тэл.: 258-43-54, Ян

... не стыдаюся Эвангельская Хрыстовага, ба сіла Божая ёсьць на забуленых кокхаму, хто веруе... Рымл. 1:16

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА

Надбажніца штандэлі ў Менску ў 17-й гарыні: вул. Любімава 21-56, тэл.: 279-71-31, 270-89-87.

Штандэлі ў Асіповічах у 10-й гарыні: вул. Леніна 40, тэл.: 20-840

Чых стаў сапраўдным маскалём, // гаворыць словам маскалёвым, // на родную забыўся мову, // за гэта мы чыка з'аб'ем

Ще не вмерла Украіна — Беларусь ўжо не жыве... З-за манкурту, баязліўшы сымэрць клиничнай ў яе. Такі самы, як усе

net

Надбажніца форум “Святая Дуброва — Батыцкі Парасп” запрашвае на ўдзелу цікавых ды абеланых. www.dubrova.cjb.net

кнігі, пэрыёддкі

Найдудзі збор твораў У.Караткевіча ў 8 тамах. Т.: 283-61-87, пасля 19:00

Прадам слоўнік, падручнік, літаратуру на мове эсперанта. Т.: 272-81-98

Прадаю кнігазбор (пераважна беларускі выданы 80-х): масціцкая літаратура, этнографія, літаратуразнаўства і г.д. Ахвотныя атрымка каталёг, тэлефонайце. Т.: 272-81-98. Лістайце: 220116, Менск, а/с 272

відэа, музыка

Відэакасеты “Зычайныя прэзэдэнты”, “Страх”, “Ночадуйхнаю”:

220005, а/с 13, Зыміцер

цэшкі

Беларускі цэшкі, іншыя рэгіялі, значкі, маркі, парыэтнічныя новыя кнігі, аўдыё-й відэакасеты па-беларуску можна прыбрэць на выставе ТБМ (Румянцава, 13. 11.00-19.00, апрач выходных)

хаты пад Асіповічамі

Прадам хату, хлев, сядзібу, 20 сотак. 213725, мястэчка Градзянка, Асіповіцкі раён, Маріёўская вобл.

праца

Дызайн-студыя патрабуеца маладая камунікабельная асоба на пасаду мінэнждэра (на паліграфіі). Т.: 254-73-68

Дагамагу пачаць сваю справу ў хате (не расплюскувальце). Прыбытак ад 200 у.а. Нескладана! Могуць усе! Ад Вас каперта са зв/а+купон б/а: 220089, Менск-89, а/с 122

НАША НІВА
незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

кіраўнік праекту Сяргей Дубавец

в.а. галоўнага рэдактара Андрэй Дынько

заснавальнік Павал Жук

карэктарка Віялета Кавалёва

сакратарка рэдакцыі Аляксандра Макавік

стыль-рэдактар Мікола Раманоўскі

дизайнер Аляксей Чарняў

выдавец "Наша Ніва"

АДРАС ДЛЯ ДОПІС